

**Alūksnes novada
veselības veicināšanas plāns
2022. – 2028. gadam**

Alūksne, 2022

Saturs

Terminu skaidrojums.....	3
Ievads.....	5
1. Situācijas raksturojums.....	9
1.1. Novada ģeogrāfiskais raksturojums	9
1.2. Demogrāfiskais raksturojums.....	10
1.2.1. Jaunieši	12
1.2.2. Seniori.....	13
2. Veselību ietekmējošie faktori.	16
2.1. Dzīvesveids	16
2.2. Paveiktais veselības veicināšanā projektos	22
3. Veselības sistēmas raksturojums.....	26
3.1. Veselības aprūpe un pakalpojumu pieejamība	26
3.2. Sociālā palīdzība un pakalpojumi	29
4. Sociāli droša vide	31
5. Vides raksturojums	32
6. Plānotās aktivitātes veselības uzlabošanas jomā	34

Terminu skaidrojums

Atbilstoši Pasaules Veselības organizācijas (turpmāk – PVO) 1948. gadā pieņemtajai definīcijai, **veselība** ir pilnīga fiziska, garīga un sociāla labklājība, nevis tikai stāvoklis bez slimības vai fiziskiem trūkumiem.¹

Sabiedrības veselība ir labas prakses un zinātnes sadarbība, lai aizsargātu un uzlabotu sabiedrības veselību un pagarinātu dzīvildzi, veicot sabiedrības izglītošanu veselības veicināšanas un slimību profilakses jautājumos, nodrošinot infekcijas slimību un vides riska faktoru uzraudzību (vai monitoringu) un organizējot veselības aprūpi agrīnai slimību diagnostikai un ārstēšanai.

Veselības veicināšana (angļu val. *health promotion*) ir process, kas rada iespēju katram cilvēkam pastiprināt kontroli pār savu veselību un uzlabot to. Veselības veicināšanā ietilpst virkne darbību, kuru mērķis ir atbalstīt veselīgu dzīvesveidu, samazināt veselības stāvokļa nevienlīdzības starp dažādām sabiedrības grupām un ļaut indivīdiem un sabiedrībai kopumā balstīt savas izvēles uz veselīgiem principiem. Veselības veicināšana ir ekonomiski izdevīgākais un efektīvākais veids tieši slimības cēloņu novēršanā, nepieļaujot slimības rašanos un veicinot iedzīvotājus uzņemties lielāku atbildību par savu veselību.

Veselības veicināšana ir process, kas iedzīvotājiem dod iespēju ietekmēt un uzlabot veselību.² Tā ietver atkarību izraisošo vielu lietošanas samazināšanas, fizisko aktivitāšu veicināšanas, veselīga un pilnvērtīga uztura principu popularizēšanas, traumatisma un vardarbības mazināšanas un citus veselīga dzīvesveida veicināšanas pasākumus, kā arī sociālo, ekonomisko, vides un citu veselību ietekmējošo faktoru ietekmēšanu par labu veselībai. Šobrīd Latvijā veselības veicināšanas nozare tiek koordinēta valsts pārvaldes līmenī, bet pasākumu aktīva realizēšana ir deleģēta pašvaldībām.³

Bez apzīmējuma „veselības veicināšana” nereti tiek lietoti arī tādi termini kā **“slimību novēršana”** un **“veselības aizsardzība”**. Ar slimību novēršanu vai profilaksi (angļu val. *disease prevention*) saprot pasākumu kopumu, kura mērķis ir novērst vai samazināt apstākļus, kas varētu novest pie veselības pasliktināšanās vai slimības, kā arī, lai pēc agrīnas veselības problēmas vai slimības simptomu parādīšanās novērstu saslimšanu un ar to saistītos riska faktorus, invaliditātes iespējamību un priekšlaicīgu mirstību un saglabātu iespējami labāku atlikušo veselības potenciālu pie hroniskām un neatgriezeniskām slimībām.⁴

Veselības (tai skaitā veselības veicināšanas) pakalpojumu pieejamība literatūrā tiek definēta kā vieglums, kādā iedzīvotāji saņem šo pakalpojumu, t.i. iedzīvotāju spēja saņemt šo pakalpojumu, kur un kad tas ir nepieciešams. Pieejamība var būt:

¹ Dixey., R. Health Promotion: Global Principles and Practice

² The Ottawa Charter for Health Promotion, WHO, 1986.

³ Slimību profilakses un kontroles centrs. URL: <http://www.spkc.gov.lv/sadarbiba-ar-pasvaldibam-veselibasveicinasana/>

⁴ Purcell, K. (2002) The Role of Local Government in Public Health Regulation

Ģeogrāfiskā pieejamība – attālums līdz sporta klubam, veloseliņam, peldbaseinam, utml.; veselīgo produktu tirdziņa/veikala esamība pašvaldībā.

Organizatoriskā pieejamība – labi organizētu veselības veicināšanas programmu esamība, savlaicīga informācija par veselību veicinošiem pasākumiem dažādos vietējos masu medijos, pašvaldības mājas lapā vai apkārtējā vidē (skrejlapas, vides reklāma, plakāti), sporta kluba darba laiks.

Finansiālā pieejamība – dalības maksa pasākumos, abonements sporta klubā, fizisko aktivitāšu aprīkojuma izmaksas (skrituļslidas, velosipēds, nūjošanas nūjas). Pieejamību var ierobežot fiziski, psiholoģiski, socio-kulturāli vai finansiāli šķēršļi.

Sabiedrības izglītība veselības jautājumos (*health literacy*) ir izziņas (kognitīvās) un sociālās prasmes, kas nosaka indivīdu motivāciju un spēju piekļūt, saprast un lietot informāciju tādā veidā, kas veicina un uztur labu veselību. Tātad tas ir cilvēku zināšanu un prasmju līmenis, kā arī uzticēšanās šīm zināšanām, kas ļauj pieņemt lēmumu mainīt dzīvesveidu. Slikta sabiedrības izglītība veselības jautājumos var tieši ietekmēt cilvēku veselību.

Par fizisko aktivitāti tiek uzskatīts enerģijas patēriņš 1000 – 1500 kcal nedēļā vai 250 – 350 kcal dienā, ko panāk ar tik intensīvām ķermeņa kustībām, kas izraisa papildus svīšanu. Ieteicamais sporta un fizisko aktivitāšu skaits ir 5 reizes nedēļā vai intensīvas kustības trīs reizes nedēļā. Fiziskā aktivitāte ir būtisks veselību ietekmējošs faktors jebkurā vecumā. Adekvāta fiziskā aktivitāte nepieciešama gan fiziskās, gan garīgās veselības veicināšanai.

Veselīga pašvaldība un līdz ar to – vietējā sabiedrība⁵ ir tā, kas saprot, ka veselība nav tikai slimību neesamība; veselīga pašvaldība iekļauj tos faktorus, kas cilvēkiem dod iespēju uzturēt augstu dzīves kvalitāti un produktivitāti. Veselīgā pašvaldībā visiem iedzīvotājiem ir pieejami veselības veicināšanas pakalpojumi, infrastruktūra, kā arī veselīga un droša vide.

⁵ Healthy People in Healthy Communities. A Community Planning Guide Using Healthy People, 2010

Ievads

Alūksnes novada veselības veicināšanas plāns (turpmāk – veselības veicināšanas plāns) ir vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kas paredzēts laika posmam no 2022. līdz 2028. gadam, kurā noteiktas vidēja termiņa prioritātes un pasākumu kopums. Veselības veicināšanas plāns ietver esošās situācijas raksturojumu, galvenos stratēģiskos rīcības virzienus, veselības veicināšanas aktivitāšu plānu, kā arī aktivitāšu īstenošanas un novērtēšanas kārtību.

Veselības veicināšanas plāns izstrādāts atbilstoši Veselības ministrijas (turpmāk – VM) izstrādātajai sabiedrības veselības politikai un veselības veicināšanas vadlīnijām, VM un Slimību profilakses un kontroles centra (turpmāk – SPKC) izstrādātajai “Latvijas veselības platformai 2015-2065”, kā arī pašvaldības plānošanas dokumentiem.

Latvijas valsts sabiedrības veselības politiku nosaka ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 359 apstiprinātās “Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam”. VM izstrādātajās veselības pamatnostādnēs kā sabiedrības veselības politikas mērķis ir definēts uzlabot Latvijas iedzīvotāju veselību, pagarinot labā veselībā nodzīvoto mūžu, novēršot priekšlaicīgu mirstību un mazinot nevienlīdzību veselības jomā.⁶

Līdz 2027. gadam Latvijā paredzēts par četriem gadiem vīriešiem un trim gadiem sievietēm palielināt veselīgi nodzīvoto mūža gadu skaitu, attiecīgi sasniedzot 55 gadus vīriešiem un 57 gadus sievietēm. Līdz 2027. gadam tiek plānots par 15% samazināt potenciāli zaudēto mūža gadu rādītāju (2027. gadā sasniegt 5 700 uz 100 000 iedzīvotāju). Kā mērķis tiek izvirzīts palielināt jaundzimušo vidējo paredzamo mūža ilgumu (gadu skaits, kādu vidēji nodzīvotu attiecīgajā gadā dzimušie, ja viņu turpmākās dzīves laikā mirstības līmenis katrā vecumā paliktu tāds pats, kāds tas bija dzimšanas gadā) vīriešiem par 1,8 gadiem un sievietēm par 1,2 gadiem.⁷

Kā apakšmērķi sabiedrības veselības politikas mērķa sasniegšanai tiek izvirzīti:

1. Nodrošināt iedzīvotājiem iespēju saglabāt un uzlabot savu veselību, samazinot neinfekcijas slimību riska faktoru un traumatisma negatīvo ietekmi, vienlaikus īstenojot veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumus veselīgas, drošas dzīves un darba vides attīstīšanai.
2. Mazināt infekcijas slimību izplatīšanās riskus un to ietekmi uz sabiedrības veselību, tai skaitā ņemot vērā "pieeju "Viena veselība".
3. Veicināt uz cilvēku centrētas un integrētas veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību.
4. Panākt, ka pieaug nodarbināto ārstniecības personu īpatsvars valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanai, notiek līdzsvarota ārstniecības personu paaudžu nomaiņa, kā arī ārstniecības personām ir iespēja īstenot savu profesionālo izaugsmi.

⁶ Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam. *Pamatnostādņu kopsavilkums*. <https://m.likumi.lv/ta/id/332751-sabiedribas-veselibas-pamatnostadnes-20212027-gadam>

⁷ *Ibid.*

5. Nodrošināt veselības aprūpes ilgtspēju un noturībspēju, stiprinot pārvaldību un veicinot efektīvu veselības aprūpes resursu izlietošanu.

Vienlaikus pamatnostādnēs tiek iezīmētas arī galvenās prioritātes nākamajiem septiņiem gadiem, gan, lai aizsargātu indivīda veselību, gan arī palīdzētu indivīdam ilgāk dzīvot ar labu veselību. Kā prioritārās veselības jomas tiek izvirzītas – sirds un asinsvadu slimības, onkoloģija, psihiskā veselība, mātes un bērna veselības (perinatālais un neonatālais periods) aprūpe, retās slimības, paliatīvā aprūpe, medicīniskā rehabilitācija.

Kopumā pamatnostādnes ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas izstrādāts, pamatojoties uz Latvijas nacionālā attīstības plāna 2021.-2027. gadam (turpmāk - NAP2027) noteiktajiem rīcības virzieniem un uzdevumiem veselības aprūpē un sabiedrības veselībā, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un citiem Latvijas attīstības plānošanas dokumentiem, kā arī ES politikas plānošanas dokumentiem.

Pamatnostādnēs risināmie jautājumi ir saskaņā ar NAP2027 prioritāti "Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki", kuras mērķis ir veseli un aktīvi cilvēki Latvijā kopā veido iekļaujošu sabiedrību, kurā dzimst vairāk bērnu, ir vairāk laimīgu ģimeņu, atbildīgu un par nākotni drošu bērnu vecāku. Prioritātes rīcības virziena "Uz cilvēku centrēta veselības aprūpe" mērķis ir vienlīdzīgi pieejami kvalitatīvi veselības pakalpojumi un rīcības virziena "Psiholoģiskā un emocionālā labklājība" mērķis ir psiholoģiskās un emocionālās labklājības veicināšana cilvēku atbalstam krīzes situācijās, individuālā potenciāla attīstībai un deviantas uzvedības veidošanās risku mazināšanai, nostiprinot veselību kā vērtību.

Saskaņā ar Alūksnes novada attīstības programmu 2022. – 2027. gadam, kā galvenie kopējās stratēģiskās vīzijas virzieni tiek izvirzīti – ekonomika, cilvēks, vide, pārvaldība. Ekonomikas virzienā uzmanība vērsta uz ieguldījumiem uzņēmējdarbībā, veicinot konkurenci un drošību uzņēmējdarbībā. Cilvēkattīstības virzienā uzmanība ir novada iedzīvotāju individuālajai izaugsmei – izglītība, radošums, veselība un materiālais nodrošinājums, reizē arī veidojot pievilcīgu darba, dzīves un atpūtas vidi. Vides jautājumos uzmanība pievērsta ne tikai dzīves vides infrastruktūru attīstībai, bet arī inovatīvai, racionālai energoresursu lietošanai, energoefektivitātes paaugstināšanai, vides kvalitātes un ilgtspējīgai dabas resursu izmantošanai. Stratēģiskajā virzienā – pārvaldība – uzmanība uz teritoriju attīstīšanu sadarbībā ar kaimiņos esošajiem novadiem un ārzemju partneriem, kā arī publiskās pārvaldes efektivitātes palielināšanu.

Veselība ir viena no cilvēka dzīves kvalitātes, viņa ģimenes, kā arī sabiedrības labklājības pamata vērtībām. Tā ir ne tikai vērtība, bet arī resurss, kas palīdz veicināt valsts, novada, pilsētas ekonomisko izaugsmi. Savu potenciālu dažādākajās jomās labāk spēj īstenot veselīgs cilvēks un veselīga sabiedrība. Veselība ir kā pamats produktīvai ekonomikai, kopējai valsts attīstībai, drošībai, labklājības veicināšanai. Lai sabiedrība būtu veselīga ir nepieciešama ne tikai veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība vai saņemšana, bet būtiska loma veselības saglabāšanā ir arī paša indivīda atbildībai, viņa paradumiem un dzīvesveidam.

Straujā pasaules attīstība izraisa dažādus izaicinājumus un pārmaiņas ierastajā kārtībā. Tuvākajos gados novadam jāsaskaras ar tādiem izaicinājumiem kā iedzīvotāju skaita samazināšanās, lauku teritoriju apdzīvojuma samazināšanās, iedzīvotāju novecošanās. Ņemot vērā urbanizācijas tendenci Eiropā, arī novadā palielinās iedzīvotāju koncentrēšanās novada centrā. Palielinās grūtības uzturēt vienmērīgu

pakalpojumu nodrošinājuma tīklu. Kā iespēja ir tehnoloģiju straujāka attīstība, kuru izmantošana jāveicina vecāka gadagājuma iedzīvotājiem. Aizvien lielāku nozīmi ieņem iedzīvotāju kopienas un interešu grupas veidošanās, veicinot sabiedrības viedokli balstītu lēmumu pieņemšanu.

Pašvaldība ir sabiedrībai vistuvāk esošā valsts pārvaldes iestāde, kas reizē ir svarīgs atslēgas posms iedzīvotāju veselības saglabāšanā un dzīvesveida veicināšanā. Atbilstoši pašvaldības autonomām funkcijām un saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 15. panta 6. punktu, pašvaldības pienākums ir nodrošināt veselības aprūpes pieejamību, kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu un sportu.⁸ Tā ir atbildīga par veselīgas, kulturālas un sociāli stabilas vides un infrastruktūras veidošanu un attīstību. Pašvaldība ir tā, kas vislabāk pārzina savu iedzīvotāju veselības stāvokli, esošās problēmas, iedzīvotāju vajadzības, vēlmes un pienākumus.

Alūksnes novada pašvaldība kopš 2015. gada ir iesaistījies Nacionālajā Veselīgo pašvaldību tīklā (turpmāk – NVPT). Dalība NVPT ir brīvprātīga, tā ir kustība, kurā var iesaistīties visas pašvaldības, kas vēlas darboties veselības veicināšanas jomā un izpilda noteiktus kritērijus saistībā ar veselības veicināšanu. NVPT mērķis ir sekmēt labās prakses piemēru, pieredzes un ideju apmaiņu starp pašvaldībām, atbalstīt pašvaldības un sniegt tām metodoloģisku atbalstu dažādu sabiedrības veselības un veselības veicināšanas jautājumu risināšanā lokālā līmenī un paaugstināt pašvaldību darbinieku izglītību sabiedrības veselības un veselības veicināšanas jautājumos, tādējādi atbalstot veselības, labklājības un vienlīdzīgu iespēju attīstību reģionālajā līmenī.

Savukārt statuss “Veselību veicinoša izglītības iestāde” piešķirts divām Alūksnes novada izglītības iestādēm – 2017. gadā Malienas pamatskolai un 2020. gadā Alūksnes pirmsskolas izglītības iestādei “Pienenīte”. Statuss tiek piešķirts izglītības iestādēm, kuras pastāvīgi stiprina savu kapacitāti, lai caur skolas vidi ikvienam dotu iespēju iemācīties veselīgi domāts, dzīvot, mācīties un strādāt.

Veselības veicināšanas plāns izstrādāts ar mērķi izveidot koordinētu veselības veicināšanas sistēmu, lai palielinātu Alūksnes novada iedzīvotāju veselīgi nodzīvoto dzīves gadu skaitu.

Mērķis tiks sasniegts izpildot šādus uzdevumus:

- Analizēt esošo situāciju sabiedrības veicināšanas jomā;
- Apzināt iedzīvotāju vēlmes, vajadzības, viedokli un iespējamos resursus;
- Veidot iedzīvotāju izpratni par veselību veicinošo pasākumu nozīmi veselības saglabāšanā un nostiprināšanā, izglītojot sabiedrības grupas (bērņus un jauniešus, pieaugušos, gados vecus cilvēkus) par katrai grupai piemērotām fiziskām aktivitātēm un regulāru fizisko aktivitāšu pozitīvo ietekmi uz veselību, veselīgiem ēšanas paradumiem;
- Veidot un uzturēt veselību un veselīgu dzīvesveidu atbalstošu vidi un infrastruktūru Alūksnes novadā;
- Uzlabot iespējas bez maksas nodarboties ar sportu, nodrošinot dažādu aktivitāšu pieejamību;
- Veikt informējošu un izglītojošu darbu, īpaši vērstu uz jauniešu auditoriju, atkarību profilaksei;

⁸ Likums par pašvaldībām, 15. panta 6. punkts <https://likumi.lv/ta/id/57255-par-pasvaldibam>

- Nodrošināt daudzveidīgu veselības veicināšanas pasākumu un pakalpojumu piedāvājumu visā novada teritorijā;
- Veicināt kvalitatīvas veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību novadā.

Lai noskaidrotu novada iedzīvotāju viedokli par sociālo un veselības pakalpojumu pieejamību un kvalitāti Alūksnes novadā, kā arī veselīga dzīvesveida paradumiem, tika veikta iedzīvotāju aptauja, kurā piedalījās 287 respondenti.

1. Situācijas raksturojums

1.1. Novada ģeogrāfiskais raksturojums

Alūksnes novads pēc ģeogrāfiskā novietojuma atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā un robežojas ar Smiltenes, Balvu un Gulbenes novadiem Latvijas Republikā, kā arī Igaunijas Republiku un Krievijas Federāciju. Pēc administratīvi teritoriālās reformas 2021. gada 1. jūlijā novads ir saglabājis savu sākotnējo teritoriju un atrodas Vidzemes plānošanas reģionā.

Administratīvā centra (Alūksnes pilsētas) attālums līdz Rīgai – 200 km, Rēzeknei – 123 km, Valmierai – 115 km, Igaunijas robežai – 32 km, un ārpus Latvijas teritorijas – līdz Tartu (Igaunija) – 141 km, Sanktpēterburgai (Krievija) – 375 km, Viļņai (Lietuva) – 385 km.

Attēls 1.1. Alūksnes novada izvietojums Latvijā, Avots: pamata karte no lv.wikipedia.org

Alūksnes novads pastāv kopš 2009. gada 1. jūlija, kad stājās spēkā 2008. gada 31. decembra Latvijas Republikas likums “Administratīvo teritoriju un apdzīvotu vietu likums”. Tajā ietilpst Alūksnes pilsēta un 15 pagasti. Alūksnes novada teritorijas platība ir 169 758 ha (Avots: CSP), savukārt Alūksnes pilsētas teritorija – 1 427 ha (Avots: CSP). 387 ha no Alūksnes pilsētas kopējās teritorijas aizņem Alūksnes ezers ar Cepurītes salu, Garo salu, Tīklu salu un Pilssalu. No kopējās novada teritorijas 1 412 ha ir meža zemes (2019. gada dati).

Pilsētas teritoriju papildina mākslīgi radītas ekosistēmas – parki, izceļot Alūksnes muižas parku 32 ha platībā, skvēri, kapsētas, apstādījumi, kas veido pilsētas zaļo zonu un vienlaicīgi pilda arī citas svarīgas funkcijas: vides funkcijas (skābekli ražojošas, slāpē putekļus un troksni), rekreatīvo funkciju, estētisko funkciju, kā arī izglītojošo funkciju.

Novadā būtiski izcelt aizsargājamo ainavu apvidus “Vecclaicene” teritoriju, kas ir dibināta teritorija, lai saglabātu un aizsargātu raksturīgu Ziemeļvidzemes kultūrainavu un dabas vērtības. Teritorijas platība ir 20 850 ha un tā atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā, Alūksnes un Smiltenes novadu teritorijā. Tā ietver 11 austrumu - rietumu virzienā orientētu ezeru virkni subglaciālajās iegultnēs un tajā sastopams arī liels skaits aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu. Teritorijā daudzviet ir izveidota un labiekārtota rekreācijas infrastruktūra, pieejamas vairākas dabas takas.

Alūksnes ezers noteikti papildina kopējo pilsētas infrastruktūru un veicina veselības attīstību novada iedzīvotājiem. Pēdējo gadu laikā pašvaldība ir attīstījusi

ezeru un tam apkārtesošo infrastruktūru, tā vairojot pilsētas aktīvās atpūtas un dzīvesveida iespējas.

Attēls 1.2. Alūksnes novada iedalījums, pagastu robežas, Avots: CSP

Alūksnes pilsēta ir novada centrs, kas neaprobežojas ar tās administratīvās teritorijas robežām. Tā ir centrs, kurā atrodas liela daļa novada nozīmes sabiedriskie un sociālie objekti un valsts iestādes. Alūksnes pilsēta nodrošina iedzīvotājus ar valsts un pašvaldības institūciju administratīvajiem pakalpojumiem, darba vietām, saimnieciskajiem, veselības, sociālajiem, izglītības pakalpojumiem un brīvā laika pavadīšanas iespējām. Mijiedarbībai ar apkārtesošajām vietējās un novada nozīmes teritorijām ir plaša nozīme. Tā ietekmē gan pašas pilsētas, gan iedzīvotāju dzīvesveidu, gan teritoriālo vienību – pagastu attīstību, tā ir cieši saistīta ar cilvēku ikdienas dzīvi un izpratni par viņu dzīves kvalitāti.

1.2. Demogrāfiskais raksturojums

Alūksnes novads ir Vidzemes plānošanas reģiona sastāvā. Vidzemes reģionā uz 2022. gada sākumu bija reģistrēti 179 482 iedzīvotāji,⁹ kas ir 9,6% no kopējā Latvijas iedzīvotāju skaita. Latvijā 2022. gada sākumā reģistrēti 1 876 000 iedzīvotāju, kas ir par 17,6 tūkstošiem mazāk nekā pirms gada.¹⁰ Alūksnes novadā 2022. gada sākumā pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes datiem reģistrēti 15 021 iedzīvotāji,¹¹ bet pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem – 13 562 iedzīvotāji. Pēdējos gados ne tikai Alūksnes novadā ir vērojama iedzīvotāju skaita samazināšanās tendence, bet arī visā Latvijas teritorijā. 2012. gadā novadā reģistrēto iedzīvotāju skaits sasniedza 16 749,

⁹ Oficiālās statistikas portāls. *Iedzīvotāju skaits pēc tautības reģionos, novados, pilsētās, pagastos (atbilstoši robežām 2022. gada sākumā), apkaimēs un blīvi apdzīvotās teritorijās (eksperimentālā statistika) 2000 – 2022.*

https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__IR__IRE/RIG040/table/tableViewLayout1/

¹⁰ CSP. 01.06.2022. *Latvijā iebraukušo skaits līdzsvaro aizbraucēju skaitu.*

<https://lvportals.lv/dienaskartiba/341677-latvija-iebraukuso-skaits-lidzsvaro-aizbrauceju-skaitu-2022>

¹¹ PMLP. 01.01.2022. *Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās.*

<https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/8184/download>

taču 2021. gadā tie bija vairs 15 416 iedzīvotāji, savukārt 2022. gada janvārī iedzīvotāju skaits sarucis vēl vairāk.

Apskatot Alūksnes novada teritoriju tikai pagastu līmenī (bez pilsētas teritorijas) redzams, ka lielākais iedzīvotāju skaits procentuāli ir pagastos, kas pēc administratīvās teritorijas ir lielākie pēc platības (Alsviķu, Jaunalūksnes, Liepnas, Ziemera). Būtiski, ka Alsviķu un Jaunalūksnes pagasti atrodas vistuvāk Alūksnes pilsētai. Šo pagastu ciemi ir tuvu pilsētai, tādā veidā sapludinot pilsētu ar lauku teritorijām un radot piepilsētas zonu, attiecīgi koncentrējot ap sevi lielāku iedzīvotāju skaitu. Visblīvāk apdzīvotā pagasta teritorija ir Jaunlaicenes pagasts, savukārt vismazāk apdzīvotie pagasti proporcionāli to platībai ir Liepnas un Mārkalnes pagasti.

Sabiedrības novecošanās ir ilgstoši vērojama tendence Latvijā un šo novecošanos arī var novērot iedzīvotāju struktūru izmaiņās. 2022. gadā sabiedrības vidējais vecums ir sasniedzis 42,9 gadus, kamēr Alūksnes novadā vidējais iedzīvotāja vecums ir sasniedzis 44 gadu robežu. Ja aplūko iedzīvotāju skaita sadalījumu vecuma grupās, tad vecuma grupa 55 gadi un vairāk sastāda 40%, kamēr vecuma grupa 0 līdz 24 gadi procentuāli sastāda 24%. Cilvēki darbības vecumā sastāda 63%, kas ir 8 439 iedzīvotāji, kamēr iedzīvotāji pirms darbības vecumā sastāda 14% (1 911 iedz.) un pēc darbības vecumā - 23% (3 044 iedz.). Salīdzinot ar 2020. gada rādītājiem būtiskas izmaiņas nav vērojamas (pirms darbības vecums – 14%, darbības vecums – 63%, pēc darbības vecums – 22%) (CSP dati).

Kopējos demogrāfiskos rādītājus un izmaiņas iedzīvotāju vecuma grupu sadalījumā ietekmē arī dzimstības un mirstības rādītāji. Latvijā ir vērojama tendence, ka mirstības rādītāji pārsniedz dzimstību, kā arī ir vērojama kopējā dzimstības samazināšanās un mirstības datu palielināšanās. 2019. gads iezīmējās ar 18 786 dzimušajiem un 27 719 mirušajiem, kamēr 2021. gadā dzimušo skaits bija 17 420 un mirušo skaits sasniedza 34 600. Alūksnes novada tendence sakrīt ar Latvijas mirstības un dzimstības tendenci. Arī Alūksnes novadā ir vērojams, ka mirušo skaits būtiski pārsniedz dzimušo, kā arī pēc datiem ir redzams, ka būtiski ir samazinājusies dzimstība. 2019. gads iezīmējās ar 270 mirušajiem un 126 dzimušajiem. 2020. gadā mirušo skaits bija 210 un dzimušo 120, taču 2021. gadā novadā mirušo skaits sasniedza 295, kamēr dzimušo skaits bija vien nieka 92. Viens no rādītājiem demogrāfiskās situācijas novērtēšanai tiek skatīts arī paredzamais mūža ilgums, kas 2019. gadā bija 75,6 gadi, bet jau 2021. gadā šis rādītājs nokrities līdz 73,1 gadam.

Demogrāfiskie rādītāji mijas arī ar nodarbinātības un bezdarba rādītājiem. Nodarbinātības un darba samaksas rādītāji raksturo gan ekonomiskās, gan sociālās jomas attīstību un atspoguļo iedzīvotāju labklājības līmeni, kā arī spēj ietekmēt pašvaldības kopējo īstermiņa un ilgtermiņa attīstību. Alūksnes novada ģeogrāfiskais novietojums attiecībā pret Latvijas galvaspilsētu un citām lielākajām valsts pilsētām ietekmē situāciju darba tirgū un ekonomiskajos procesos. Neskatoties uz to, ka novadā ir vērojama sabiedrības novecošanās un mirstības rādītāji tendenciozi pārsniedz dzimstības rādītājus, lūkojoties nodarbinātības un bezdarba statistikas datus, novadā ir vērojama bezdarba samazināšanās un nodarbinātības līmenis novadā vērtējams kā stabils ar pozitīvu pieauguma tendenci. Kopš 2012. gada vidējais darbinieku skaits novadā pieaudzis par 303 darbiniekiem. Pozitīvs pieaugums vērojams arī pašnodarbināto personu skaitā. Kopš 2012. gada pašnodarbināto personu skaits ir ievērojami pieaudzis - par 533 personām. Pēc Lursoft rīcībā esošajiem datiem, 2020.

gadā 48 uzņēmumi nodarbināja savā uzņēmumā vairāk nekā 10 darbinieku. 2020. gada maijā bezdarba līmenis Alūksnes novadā sasniedza 8,8% (764 reģistrēto bezdarbnieku), savukārt 2022. gada maijā reģistrēto bezdarbnieku skaits bija 577, kas ir 6,7% no kopējā iedzīvotāju skaita darbspējas vecumā (dati - Nodarbinātības valsts aģentūra).

Latvijā būtiska loma veselības aprūpē ir individuālajam nodrošinājumam. Latvijas kopējais nabadzības rādītājs 2020. gadā sasniedza 26,2%, taču kopumā šajos datos ir vērojama tendence samazināties. Alūksnes novadā 2020. gadā trūcīgas personas (ģimenes) statuss tika piešķirts 555 personām jeb 3% no kopējā novada iedzīvotāju skaita. Kopumā vidējais atalgojuma līmenis Alūksnes novadā kopš 2012. gada ir palielinājies gandrīz divas reizes, par 336 EUR, 2020. gadā sasniedzot 829 EUR mēnešalgu, taču tomēr tas atpaliek no vidējā atalgojuma līmeņa Vidzemes plānošanas reģionā (969 EUR). Novada vidējais atalgojums visā periodā ir bijis krietni augstāks par Latvijas valstī noteikto minimālo mēnešalgu. Vidējā atalgojuma celšanās vērojama arī blakus novados – Gulbenes un Balvu.

1.2.1. Jaunieši

Jaunieši ir ļoti nozīmīga sabiedrības daļa, kas spēj ietekmēt un noteikt atsevišķas pašvaldības attīstības tendences. Pēc Jaunatnes likuma Latvijā jaunietis ir persona vecumā no 13 līdz 25 gadiem. Pēc PMLP datiem uz 08.07.2021. Alūksnes novadā deklarēti 1916 jaunieši, kas ir 12,43% no kopējā iedzīvotāju skaita. Jauniešu skaits kopš 2018. gada Alūksnes novadā ir samazinājies par 19,63%, kas ir straujāks samazinājums kā kopējam iedzīvotāju skaitam novadā un valstī. Kā liecina CSP apkopotie dati, laika posmā no 2009. gada līdz 2019. gadam jauniešu skaits valstī samazinājies gandrīz 2 reizes, tas skaidrojams gan ar mazo dzimstību 90. gados, gan to, ka jaunieši biežāk par citu vecuma grupu iedzīvotājiem emigrē no valsts.

No kopējā Alūksnes novada jauniešu skaita lielākā daļa jeb 45,4% deklarēti Alūksnes pilsētā, tāpēc tur ir visplašākais brīvā laika, interešu, neformālās un profesionālās ievirzes izglītības piedāvājums. Alūksnes Bērnu un jauniešu centrs (turpmāk – ABJC) nodrošina interešu, neformālās izglītības un brīvā laika pavadīšanas iespējas Alūksnē, kurās var iesaistīties ikviens novada jaunietis - tiek piedāvāti semināri, apmācības, radošās darbnīcas, dalība vietēja un starptautiska mēroga projektos. Aktuāls ir papildus telpu jautājums jauniešu aktivitāšu organizēšanai un brīvā laika pavadīšanai pilsētā, jo ABJC telpu noslodze ir pārāk liela. Vērojama arī tendence, ka aktivitātēs iesaistās vieni un tie paši jaunieši. Alūksnes pilsētā trūkst infrastruktūras sporta aktivitāšu īstenošanai gan iekštelpās, gan pie izglītības iestādēm, kā arī skeitparka vai velo trases, par ko jaunieši vairākkārt ir iestājušies. Kā liecina 2021. gada ABJC veiktās aptaujas rezultāti, jaunieši vislabprātāk brīvajā laikā iesaistītos sportiskās aktivitātes, kas veicina veselīgu dzīvesveidu (58,6% no 70 respondentiem). 2021. gadā vasarā ABJC piedāvāja dažāda veida brīvā laika aktivitātes – “Sportosim Pilssalā”, “Piedzīvojumu meklētāji 2021”, “Copes lietas”, “Pārveido-izveido!”, maģisko ilustrāciju darbnīcu, velo pulciņu, Valsts robežsardzes kinologu paraugdemonstrējumus, hip-hop, skeitborda flat-trick un deju meistarklases, ukuleles spēli, animācijas darbnīcu “Ideja- Tēls- Kustība”, tīru mežu nodarbību ar Cūkmenu, meža apsaimniekošanas cikla nodarbības, LEGO radošās darbnīcas un lego robotiku, radošās darbnīcas gan puikām, gan mūsdienīgām meitenēm, improvizācijas nodarbības

un improvizācijas teātra meistarklases, galda un āra spēļu vakarus, vasaras interešu izglītības programmu “Ienāc PaGalmā!”.

ABJC 2021. gadā jauniešiem organizēja dažādas mākslas, foto, veselīga uztura meistarklases, neformālās izglītības aktivitātes un aktīvās atpūtas aktivitātes. Tika atbalstīts jauniešu iniciatīvu projekts “Augstāk par zemi”, uzlabojot dabas taku “Bebru valstībā” un radot jaunu, bērniem un jauniešiem pieejamu atpūtas teritoriju “taku kokos”.

Garīgā veselība ir daļa no jauniešu vispārējās veselības stāvokļa. Jauniešu vidē ir jāveicina stereotipu, diskriminācijas, rasisma, mobinga un bosinga atpazīstamība un atbilstoša rīcība, kas savukārt pozitīvi ietekmēs jauniešu ar ierobežotām iespējām un jauniešu ar īpašajām vajadzībām sociālo iekļaušanos sabiedrībā. Tāpat ir jāveicina sabiedrības un īpaši jauniešu izpratne par mentālo veselību un veidiem kā risināt tās problēmas. Latvijā jauniešu pašnāvību skaits ir viens no lielākajiem Eiropā.

2021. gada sākumā tika veikta jauniešu anketēšana par COVID-19 pandēmijas ietekmi uz Alūksnes novada jauniešu labsajūtu un tās seku mazināšanu. 50% jauniešu atzina, ka pandēmijas laikā viņu mentālā veselība ir nedaudz pasliktinājusies, bet 20%, ka tā ir ļoti pasliktinājusies. COVID-19 pandēmijas sekas izjutīsim vēl ilgi un būs jāmeklē risinājumi kā uzlabot jauniešu un visas sabiedrības labsajūtu.

Jauniešu veselības attīstībai jo īpaši svarīgs ir aktīvais dzīvesveids, iespējas nodarboties ar fiziskām aktivitātēm. Alūksnes pilsētas Bērnu un jaunatnes sporta skola nodrošina iespējas visiem novada bērniem un jauniešiem trenēties kādā no sporta veidiem. Tiek piedāvātas iespējas trenēties basketbolā, futbolā, džudo, vieglatlētikā, biatlonā. Uz 01.09.2021. sporta skolā izglītojamo skaits bija 396, kas ir par 32 izglītojamajiem mazāk kā 01.09.2019. un 01.09.2020., kad tie bija 428 izglītojamie. Sporta skolas ietvaros interešu un izglītības programmas ietvaros bērniem un jauniešiem tiek piedāvātas iespējas arī trenēties volejbolā un florbolā, kā arī 1.-4. klases skolēniem tiek piedāvāta interešu izglītības nodarbība “Iepazīsti sporta veidus”.

1.2.2. Seniori

Latvijā, līdzīgi kā visā Eiropā, sabiedrība strauji noveco. 2021. gada sākumā Latvijā dzīvoja 393 698 seniori vecuma posmā virs 65 gadiem, kas ir 20,8 % no visiem iedzīvotājiem. Savukārt pirms 30 gadiem (1991. gadā) senioru īpatsvars bija gandrīz divreiz mazāks – 11,8 %. Lai arī kopējais iedzīvotāju skaits Latvijā samazinās, vecāka gadagājuma iedzīvotāju skaits pieaug. Senioru skaita pieaugumu ietekmē dažādi faktori, tai skaitā arī paredzamā mūža ilguma pieaugums. Pirms 30 gadiem (1991. gadā) personām, kas sasniegušas 65 gadu vecumu, vidēji paredzamais mūža ilgums bija 14,9 gadi, bet gadu laikā tas pakāpeniski pieaudzis un 2019. gadā sasniedza 17,2 gadus. Taču 2020. gadā, pieaugot mirstībai Covid-19 pandēmijas dēļ, rādītājs samazinājies līdz 16,7 gadiem.

Alūksnes novadā ir vērojams, ka iedzīvotāju skaits vecuma grupā virs 65 gadiem pēdējo 20 gadu laikā ir ar tendenci samazināties, bet tas ir sasaistāms ar kopējo novada iedzīvotāju skaita samazināšanos. 2000. gadā iedzīvotāju skaits vecumā virs 65 gadiem sasniedza 3 317, taču 2022. gada sākumā šajā vecuma grupā bija 3 044 iedzīvotāji (~22% no kopējā novada iedzīvotāju skaita).

Lai arī zēnu dzimst vairāk nekā meiteņu, 2021. gada sākumā Latvijā 46,2 % iedzīvotāju bija vīrieši un 53,8 % – sievietes. Starp senioriem dzimumdalījums ir krasi

atšķirīgs – tikai trešdaļa no iedzīvotājiem vecuma grupā 65 gadi un vairāk ir vīrieši (33,3 %), bet divas trešdaļas – sievietes (66,7 %). Alūksnes novadā 2021. gadā vecumā 65 gadi un vairāk bija 1 022 vīrieši un 2 071 sieviete.

Sabiedrības novecošanās ir dabisks process, taču cilvēka novecošana ir pakļauta arī dažādu faktoru ietekmei. Veselīgas novecošanas procesu ietekmē: iedzimtība, personu raksturojošie lielumi (dzimums, vecums, izglītība, ienākumi, nodarbošanās), veselību raksturojošie lielumi (slimības, traumas, ar veselību saistītie dzīvesveida paradumi), individuālā fiziskā un mentālā kapacitāte, sociālās un fiziskās vides apstākļi.¹² Šie faktori ir arī tie, kas ietekmē senioru dzīves un veselības kvalitāti. Nenoliedzot, arī personīgos faktoros, kam ir būtiska ietekme tam kāda ir senioru ikdiena un veselība.

Tāpat kā citām iedzīvotāju grupām arī senioriem ir būtiski tas, kādi ir ienākumi, kāda ir fiziskā un garīgā, mentālā veselība. 2020. gadā 43,7 % senioru bija pakļauti nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai, kas ir par 17,7 procentpunktiem vairāk nekā starp visiem Latvijas iedzīvotājiem kopumā. Ja visiem iedzīvotājiem dzimumu atšķirība (vīriešiem zemāk nekā sievietēm) nabadzības riskam vai sociālajai atstumtībai bija tikai 4,9 procentpunkti, tad senioriem tā jau bija divreiz lielāka – 10,8 procentpunkti. Kopš 2022. gada janvāra pensionēšanās vecums ir 64 gadi un 3 mēneši un no 2022. gada 1. jūlija neapliekamais minimums ir 500 eiro. Kopumā Latvijā ir tendence, ka šis pensionēšanās vecums turpina palielināties, taču nabadzības riskam pakļauto senioru līmenis gadu laikā saglabājas relatīvi augsts, kas rada būtiskus riskus senioru dzīves kvalitātes un veselības pakalpojumu pieejamībā.

Apzinoties, ka arī Alūksnes novadā ir vērojams, ka pieaug iedzīvotāju skaits virs darbspējas vecuma, jāparedz rīcības, kas sekmētu senioru veselības saglabāšanu un viņu iesaisti fiziskās aktivitātes, veidojot pieejamu vidi, iegādājoties senioriem atbilstošu inventāru, organizējot veselības grupas. Būtiski ir uzlabot veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumu pieejamību tieši lauku teritorijas iedzīvotājiem, jo, samazinoties iedzīvotāju skaitam lauku teritorijās, pasliktinās iespēja saņemt veselības aprūpes pakalpojumus.

Veselības veicināšanā ir būtiski aplūkot to kāda ir senioru ikdiena. Lūkojoties kopējā Latvijas statistikā par senioru ikdienu. 2020. gadā trīs ceturtdaļas (74,1 %) senioru vecumā no 65 gadiem norādīja, ka veselības problēmas vismaz pēdējos sešus mēnešus ir traucējušas vai ierobežājušas veikt aktivitātes, ko cilvēki parasti dara. Senioru spēja veikt pašaprūpes darbības līdz ar vecumu samazinās. Pieaugot iedzīvotāju vecumam, palielinās arī veselības problēmas ikdienas gaitās. Fizisko un sensoro spēju novērtējums ikdienas situācijās 2019. gadā senioriem vecumā no 65 gadiem uzrāda, ka 43,3 % vīriešu un 47,2 % sieviešu ir nelielas vai lielas grūtības atcerēties vai koncentrēties; 43,7 % vīriešu un 49,1 % sieviešu ir redzes grūtības (pat ja tiek izmantotas brilles vai kontaktlēcas); 24,9 % vīriešu un 23,6 % sieviešu ir dzirdes grūtības, sarunājoties ar citu personu klusā telpā (pat ja izmanto dzirdes aparātu); 41,0 % vīriešu un 40,2 % sieviešu ir dzirdes grūtības, sarunājoties ar citu personu trokšņainā telpā (pat ja izmanto dzirdes aparātu); 32,8 % vīriešu un 43,4 % sieviešu ir grūtības

¹² Tomsone, S. Pranka, M. Briška, I. 2020. Latvijas iedzīvotāju virs darba spējas vecuma veselību ietekmējoši paradumi un funkcionālo spēju pētījums. Rīga. SDKC. 14.
http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/petijums_2020_Latv_iedz_virs_darbaspejas_vecuma_veselib_ietekmej_parad_un_funkcionalo_speju_petijums.pdf

noiet 500 m pa līdzenu virsmu bez jebkādas palīdzības un 38 % vīriešu un 53,9 % sieviešu ir grūtības uzkāpt vai nokāpt pa 12 pakāpieniem. Daudzi seniori pastāvīgi izjūt fiziskas sāpes un, palielinoties vecumam, šādu senioru īpatsvars arī pieaug. 2019. gadā 15,6 % vīriešu un 20,4 % sieviešu vecumā 65–74 gadi teica, ka izjūt vidēji stipras, stipras vai ļoti stipras sāpes. Savukārt vecumā no 75 gadiem un vairāk par stiprām sāpēm sūdzējušies jau 16,8 % vīriešu un 28,5 % sieviešu.¹³ Šie statistikas dati liecina, ka senioru ikdiena ir pakļauta dažāda nopietna rakstura problēmām, kas liek vairāk padomāt gan par to kā šiem senioriem vairāk sniegt palīdzību, kā arī liek aizdomāties par to, cik spēcīgi ir tie seniori, kas iesaistās dažādu biedrību un kolektīvu rīkotajās aktivitātēs.

Tāpat kā ikvienam jebkuras citas iedzīvotāju vecuma grupas pārstāvim, arī senioru ikdiena un dzīvesveids ir atkarīgs no katras personas individuāli. Alūksnes novadā ir dibināta biedrība “Alūksnes novada pensionāru biedrība,” kas sevī apvieno 16 kolektīvos biedrus no Alūksnes pilsētas pensionāru biedrības “Sudrabs”, kā arī pensionārus no Jaunalūksnes, Jaunannas, Annas, Kalncempju, Ilzenes, Zeltiņu, Alsviķu, Ziemera, Jaunlaicenes, Veclaicenes, Pededzes, Mārkalnes, Malienas, Mālpupes, Liepnas pagastiem. Biedrības mērķis ir aizstāvēt un pārstāvēt novada pensionāru intereses sociālo un ekonomisko tiesību jomā, sadarboties ar citām sabiedriskām organizācijām novadā un ārpus tā, kā arī veicināt garīgo labklājību un senioru iesaisti demokrātiski aktīvos sabiedrības procesos. Pensionāru, kuri apvienojušies biedrībā, vidējais vecums ir 70 – 75 gadi. Biedrības viens no uzdevumiem ir meklēt risinājumu, kā ieinteresēt tos, kuri tikko devušies pensijā, kā arī neaizmirst tos, kuriem sakrāts bagāts mūžs. Jāmin, ka pensionāru biedrību mērķis ir arī palielināt senioru socializāciju, tādējādi samazinot veselību ietekmējošos riskus, ko var radīt vientulība.

Alūksnes novada seniori aktīvi iesaistās arī Alūksnes un Apes novada fonda un Invalīdu biedrības rīkotajās aktivitātēs. Alūksnes novada seniori ir ne tikai aktīvi iesaistoties biedrību darbībā, bet arī sanākot kopā interešu klubos un amatierkolektīvos. Alūksnes novada kultūras centrā ir senioru koris “Brūklenājs” un senioru deju kopa “Sidraba pavediens”. Aktīva senioru deju kolektīvu darbība ir arī Alūksnes novada Alsviķos (senioru deju kolektīvs “Vēlreiz”), Jaunannā (senioru deju kolektīvs “Oga”), Veclaicenes pagastā (senioru deju kolektīvs “Korneti”). Kā viens no aktīvajiem senioru amatierkolektīviem arī jāmin Veclaicenes pagasta senioru ansamblis. Lai arī senioru iesaiste un aktivitāte sabiedriskās dzīves procesos šķietami nav tiešs veselību ietekmējošs faktors, taču šai aktivitātei sabiedriskās dzīves procesos ir pozitīvs pienesums senioru veselības veicināšanā.

Tāpat kā pārējie novada iedzīvotāji, arī seniori sastopas ar ievērojamām problēmām veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības jautājumos, kas šai iedzīvotāju vecuma grupai ir būtisks faktors veselības veicināšanas jautājumos. Lai arī projekta “Dzīvo vesels” ietvaros tika organizētas nūjošanas, kolektīvās vingrošanas nodarbības novada senioriem, kas jau ir solis tuvāk senioru aktīvā dzīvesveida palielināšanai, šīs aktivitātes ir jāievieš par normu un seniori ir jāmodina arvien vairāk iesaistīties šāda veida organizētajos pasākumos, kā arī jāmotivē nodarboties ar fiziskām aktivitātēm patstāvīgi.

¹³ Centrālās Statistikas pārvalde. 2021. *Seniori Latvijā*. Informatīvais apskats. 9.

2020. gadā trīs ceturtdaļas (74,1 %) senioru vecumā no 65 gadiem norādīja, ka veselības problēmas vismaz pēdējos sešus mēnešus ir traucējušas vai ierobežējušas veikt aktivitātes, ko cilvēki parasti dara. Senioru spēja veikt pašaprūpes darbības līdz ar vecumu samazinās.. Pieaugot iedzīvotāju vecumam, palielinās arī veselības problēmas ikdienas gaitās. Fizisko un sensoro spēju novērtējums ikdienas situācijās 2019. gadā senioriem vecumā no 65 gadiem uzrāda, ka 43,3 % vīriešu un 47,2 % sieviešu ir nelielas vai lielas grūtības atcerēties vai koncentrēties; 43,7 % vīriešu un 49,1 % sieviešu ir redzes grūtības (pat ja tiek izmantotas brilles vai kontaktlēcas); 24,9 % vīriešu un 23,6 % sieviešu ir dzirdes grūtības, sarunājoties ar citu personu klusā telpā (pat ja izmanto dzirdes aparātu); 41,0 % vīriešu un 40,2 % sieviešu ir dzirdes grūtības, sarunājoties ar citu personu trokšņainā telpā (pat ja izmanto dzirdes aparātu); 32,8 % vīriešu un 43,4 % sieviešu ir grūtības noiet 500 m pa līdzenu virsmu bez jebkādas palīdzības un 38 % vīriešu un 53,9 % sieviešu ir grūtības uzkāpt vai nokāpt pa 12 pakāpieniem. Daudzi seniori pastāvīgi izjūt fiziskas sāpes un, palielinoties vecumam, šādu senioru īpatsvars arī pieaug. 2019. gadā 15,6 % vīriešu un 20,4 % sieviešu vecumā 65–74 gadi teica, ka izjūt vidēji stipras, stipras vai ļoti stipras sāpes. Savukārt vecumā no 75 gadiem un vairāk par stiprām sāpēm sūdzējušies jau 16,8 % vīriešu un 28,5 % sieviešu.

2. Veselību ietekmējošie faktori.

2.1.Dzīvesveids

Fiziskā aktivitāte ir būtisks veselību ietekmējošs faktors jebkurā vecumā. Pietiekama fiziskā aktivitāte nepieciešama gan fiziskās, gan garīgās veselības veicināšanai. Tā stiprina balsta un kustību sistēmu, novērš traucējumus, kā arī vēlākā vecumā samazina sirds un asinsvadu slimību, artrīta un vairāku vēža formu risku. Par fizisku aktivitāti tiek uzskatīts enerģijas patēriņš 1000–1500 kcal nedēļā vai 250–350 kcal dienā, ko var panākt ar tik intensīvām ķermeņa kustībām, kas izraisa papildu svīšanu. PVO iesaka pieaugušajiem fiziskajām aktivitātēm katru dienu veltīt vismaz 30 minūtes.¹⁴

Nepietiekamas fiziskās aktivitātes ir viens no būtiskākajiem faktoriem, kas negatīvi ietekmē skolas vecuma bērnu veselību. Vecumā no pieciem līdz 17 gadiem par pietiekamu uzskata 60 minūšu ilgu fizisko aktivitāti (ar mērenu vai augstu intensitāti) katru dienu.¹⁵

Veselības veicināšanā būtiski ietilpst arī iedzīvotāju kopējais dzīvesveida raksturojums un iedzīvotājiem pieejamā infrastruktūra veselīga un aktīva dzīvesveida realizācijai. Pēc aptaujas rezultātiem var novērot, ka Alūksnes novada iedzīvotāju vidū ir vērojama tendence savu ikdienu vairāk pavadīt aktīvi darbojoties un ir vērojams, ka pieaug kopējās sabiedrības intereses par veselīgu dzīvesveidu. Vairāk kā 1/3 respondentu ar fiziskām aktivitātēm nodarbojas vidēji 2 – 3 reizes nedēļā un tikai 10% no respondentiem ar fiziskajām aktivitātēm nenodarbojas. Fiziskas aktivitātes un aktīvs dzīvesveids sevī iekļauj plaša spektra aktivitātes – nodarbošanos ar konkrētu sporta veidu, pastaigas, dejas, arī fizisks darbs ir iekļaujams fizisko aktivitāšu sarakstā. Lai

¹⁴ Steps to health. 2007. *A European framework to promote physical activity for health*. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe.

¹⁵ WHO. 2010. *Global Recommendations on Physical activity for Health*.

uzlabotu savu veselību un papildinātu savu ikdienu ar fiziskajām aktivitātēm, novada iedzīvotāji izvēlas regulāri pavadīt laiku svaigā gaisā, dodoties pastaigās, fiziski strādājot dārzā, saimniecībā. Jāmin, ka ir vērojama tendence, ka novada iedzīvotāji ar fiziskām aktivitātēm nodarbojas neregulāri, taču tajā pašā laikā, pievēršoties fiziskajām aktivitātēm primāri izvēlas riteņbraukšanu, peldēšanu, nūjošanu, un vingrošanu, izmantojot trenažierus. Aptaujas rezultāti liecina, ka gada vēsākajos mēnešos iedzīvotāji izvēlas apmeklēt blakus pilsētās esošos baseina pakalpojumus un procedūras. Baseina trūkums Alūksnē ir izceļams arī kā viens no iedzīvotāju uzskatā lielākajiem trūkumiem novadā.

Atkarību profilakses mērķis ir apturēt vai attālināt psihoaktīvo vielu lietošanas uzsākšanu un procesu izraisītas uzvedības attīstību patoloģiskā tieksmē un to rezultātā radītos traucējumus (fiziskos, psiholoģiskos un sociālos). Profilakse var arī palīdzēt novērst ar atkarību izraisīto vielu lietošanu radītu veselības traucējumu un sociālu problēmu attīstību cilvēkiem, kuri jau uzsākuši dažādu psihoaktīvo vielu lietošanu vai atkarību izraisīto procesu (azartspēļu un videospēļu spēlēšanu) izmantošanu. Profilakse ir daļa no darbību kopas atkarības izraisīto vielu un procesu rezultātā radītu traucējumu novēršanā un ārstēšanā. Dažādas profilakses stratēģijas tiek pielietotas dažādām mērķa grupām, ņemot vērā indivīdu paradumus un pieredzi atkarības izraisīto vielu lietošanā. Kopš 2017. gada Alūksnes novadā tiek īstenots Eiropas Sociālā fonda projekts “Dzīvo vesels Alūksnes novadā!”. Tā ietvaros ir veikti profilakses pasākumi skolēniem par atkarībām, atkarību izplatības mazināšanu. Pasākums ir novērtēts arī no SPKC un VM pārstāvjiem, kuri atzinīgi novērtējuši pasākuma saturu, kas kopumā vērsts uz kopienas vides apstākļu un tās locekļu veselības paradumu maiņu, ietverot pasākuma dalībniekiem atbilstošu ieteikumus atkarības un līdzatkarības profilaksei. Informācija par profilakses pasākumu īstenošanu skolēniem par atkarībām skolas sapulcēs ir nodota arī audzēkņu vecākiem. Ieteikumi saņemti par to, ka pasākumu laikā ir nepieciešams vairāk akcentēt dažādas brīvā laika pavadīšanas alternatīvas, uzsverot veselības ieguvumus, ko sniedz sportiskās aktivitātes un dažādi brīvā laika pavadīšanas veidi. Nepieciešams arī vairāk nodrošināt nodarbību regularitāti, primāri organizējot pilnu nodarbību ciklu 9. un 12. klasēm (tekošā mācību gada ietvaros), konkrētā vecumposma jaunākajām klasēm vai konkrētā vecumposma klasēm ar lielākiem riska faktoriem un konkrētām uzvedības pazīmēm, kas liecina par atkarību vai tās veidošanos.

Veselīgu dzīvesveidu, tā veicināšanu un popularizēšanu nodrošina novadā notiekošās un pieejamās sporta un aktīvās atpūtas aktivitātes, kā arī dažāda rakstura sacensības. Sporta jomā novada iedzīvotājiem visā ziemas periodā ir iespējas pavadīt savu brīvo laiku ziemas sporta centrā “Mežinieki”. Tāpat ziemas periodā iedzīvotājiem ir iespējas izmantot slidotavas pie Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas un Strautiņos. Visas ziemas garumā darbojas arī kalnu slēpošanas un snovborda trases Ķauķu kalnā un Dēliņkalnā.

Vasaras periodā iedzīvotājiem ir iespēja nodarboties ar skriešanu, nūjošanu, orientēšanos, vingrošanu, doties tūrisma pārgājienos, kā arī ir iespējas spēlēt basketbolu, futbolu, pludmales volejbolu u.c..

Visa gada nogrieznī novadā un pilsētā tiek organizētas dažāda veida sacensības, kur ir iespējas piedalīties arī vietējiem iedzīvotājiem, t.sk. gan ar jau uztrenētu fizisko sagatavotību, gan iesācējiem. Tiek organizētas velo, orientēšanās sporta, pludmales

volejbola, skriešanas sacensības, kuru ietvaros tiek organizēti arī individuālie treniņi. Lai arī 2020. un 2021. gadā sporta dzīvi un sacensību organizāciju būtiski ietekmēja globālā pandēmija, novadā tāpat izdevās noorganizēt dažādas nozīmes sacensības atbilstoši tajā brīdī spēkā esošajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem. Kā nozīmīgākās novada mēroga kausa izcīņas un tautas sporta sacensības var minēt: parka skrējienų seriāls “Alūksnes pavasaris”, orientēšanās sacensību seriāls “Horizonts 2021”, riteņbraukšanas sacensības “Līkloči papardēs”, velo sacensības “Bānīša kauss”. Nozīmīgākās 2021. gadā notikušās valsts un starptautiska mēroga sacensības: VIVUS MTB velo maratons, Pasaules un Latvijas čempionāts ūdens motosportā, Latvijas kausa izcīņa triatlonā, “Ghetto games” starptautiskas sacensības ielu basketbolā 3:3, skriešanas sacensības “Stirņu buks”.

Tāpat iedzīvotāji aktīvi izmantoja slidotavas pie Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijas un Strautiņu ciemā, gandrīz visas ziemas garumā darbojās arī kalnu slēpošanas un snovborda trases Ķauķu kalnā un Dēliņkalnā. Sezonas noslēgumā bija slēpošanas aktivitātes ar laika kontroli individuālai cīņai starp slēpotājiem. Attālināti notika Latvijas skolu jaunatnes sacensības – ziemas sporta centrā “Mežinieki” visvairāk kilometru noslēpoja Alūksnes novada vidusskolas skolēni. Pavasarī tika organizētas individuālas iespējas treniņiem velo, orientēšanās sportā, pludmales volejbolā un skriešanā. Maijā aizvadītas velo sacensības Alūksne-Gulbene, bet vasarā - velo sacensības Ilzenē. Orientieristiem katru otrdienu norisinājās aktivitātes dabā.

Veselība un tās kvalitāte ir balstīta arī uz iedzīvotāja ikdienas paradumiem. Veselības pamatā ir kvalitatīvs miegs. Dažādi pētījumi par miega kvalitāti liecina, ka veselīgs pietiekams miegs ir 7 līdz 8 stundas, un miega kvalitātes uzlabošanai ir vēlams izveidot konsekventu gulēt iešanas grafiku. Rekomendējams, ka cilvēkam ir nepieciešams katru dienu celties vienā un tajā pašā laikā. Lai uzlabotu miega kvalitāti, ir arī nepieciešams izveidot savu pirms gulēt iešanas rutīnu, no kuras ieteicams ir izslēgt elektroierīču izmantošanu pirms miega, samazināt šķidruma uzņemšanu, it īpaši kofeīna saturoša šķidruma uzņemšanu. Miega kvalitāte ir būtiski atkarīga arī no veselīga uztura. Ja novada iedzīvotāju vidū ir vērojams, ka regulāri tiek vērsta uzmanība kvalitatīvam miegam un regulārai atpūtai, tad sadaļai par veselīga uztura nozīmi tiek vērsta neregulāra uzmanība. Jāatzīmē, ka iedzīvotāju vidū ir nepieciešami uzlabojumi tieši zināšanu pilnveidē par veselīga uztura un fizisko aktivitāšu nozīmi ikdienā. Lai arī aptaujas rezultāti liecina, ka iedzīvotāji informāciju par veselīgu dzīvesveidu izvēlas iegūt konsultējoties ar ārstu, vairums iedzīvotāju tomēr informāciju gūst tieši masu informācijas līdzekļos, kas ne vienmēr var būt uzticama.

Novada infrastruktūra pēdējo gadu laikā ir būtiski uzlabojusies. Kā nozīmīgākais notikums sporta nozarē 2021. gadā bija jaunā Izglītības un sporta centra būvniecības uzsākšana Alūksnē. Lūkojoties uz infrastruktūras uzlabojumiem fizisko aktivitāšu ziņā aptaujātie iedzīvotāji uzskata, ka šajā jomā ir vērojama stagnācija un ir nepieciešami uzlabojumi. Alūksnes ezerā esošā Pilssala pēdējo gadu laikā ir piedzīvojusi krasas pārmaiņas – ir uzbūvēta multifunkcionāla ēka, izbūvēti volejbola laukumi, bērnu spēļu laukums, labiekārtota peldēšanās vieta, izveidotas makšķerēšanas vietas. Jāmin, ka salas vienā pusē ir stadions ar futbola laukumu, labiekārtotu vieglatlētikas infrastruktūru, basketbola groziem, kā arī ielu vingrošanas elementiem. Pilssala ir vienīgā vieta pilsētā, kur iespējams veikt fiziskās aktivitātes tik plašā apmērā, pārējā pilsētas teritorijā fizisko aktivitāšu iespējas ir limitētas. Pilssala kā viena aktīvās

atpūtas un fizisko aktivitāšu vieta nespēj uzņemt visus sportot gribētājus un tās kapacitāte nodrošināt vietu visiem aktīvā dzīvesveida piekritējiem ir ierobežota. Arī novada iedzīvotāji norāda, ka sporta un aktīvā brīvā laika pavadīšanai nepieciešamā infrastruktūra novadā ir nodrošināta daļēji. Uzlabojumi ir nepieciešami ziemas sporta veidu infrastruktūrā – slēpošanas komplekss, slidotava. Novada iedzīvotāji aptaujā atzīmē, ka novadā trūkst vietas grupu treniņiem brīvā dabā, kā arī iekštelpās.

Uzlabojumi ir nepieciešami ne tikai pilsētas teritorijā, bet gan arī novada pagastos, kur iedzīvotāju fizisko aktivitāšu iespējamība šobrīd lielākoties robežojas ar fizisko darbu mājāsaimniecībā un ar vietējās skolas sporta zāles pieejamību.

Alūksnes novadā esošo pašvaldībai piederošo sporta infrastruktūras objektu apraksts:

Nosaukums	Apraksts
Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijas (AVĢ) sporta zāle	AVĢ zāle atbilst mūsdienu prasībām. Tā nodota ekspluatācijā 2002. gadā. Zāli izmanto AVĢ mācību procesam un Alūksnes pilsētas Bērnu un jaunatnes sporta skolas (BJSS) basketbola grupu treniņiem, kā arī sacensībām Latvijas un novada mērogā.
Alūksnes pilsētas sākumskolas sporta zāle	Sporta zāle ir neliela, pielāgota skolu sporta stundu vajadzībām, bet lieluma, aprīkojuma un kvalitātes ziņā neatbilst mūsdienu prasībām.
Alūksnes Pilssalas stadions	Pilssalas stadionā nodarbību un sacensību vajadzībām var izmantot futbola laukumu ar mākslīgo zālāju, sintētiskā seguma vieglatlētikas celiņus ar tāllēkšanas, augstlēkšanas, kārtslēkšanas un lodes grūšanas sektoriem. Stadiona kompleksā ir arī seši pludmales volejbola laukumi un āra basketbola laukums, kā arī āra trenažieru komplekss, kas piemērots dažādām sporta aktivitātēm.
Alūksnes novada vidusskolas sporta zāle	Sporta zāle ir neliela, pielāgota skolu sporta stundu vajadzībām, bet lieluma, aprīkojuma un kvalitātes ziņā neatbilst mūsdienu prasībām.
Alūksnes novada vidusskolas sporta laukums	Skolas sporta laukumam nav izveidots zālāja segums. Laukumu klāj grants ar fragmentāru, nenoturīgu velēnu. Skrejceliņš nekvalitatīvi veidots no grants. Pludmales volejbola laukuma zonā nepieciešama drenāžas ierīkošana.
Strautiņu pamatskolas sporta laukums	Futbola laukums ar skrejceļu 300 m. Āra basketbola laukums pie Strautiņu pamatskolas, skolā vingrotavas tipa sporta zāle.
Annas pagasta sporta centrs	Angāra tipa sporta zāle, halle piemērota dažādām treniņu vajadzībām basketbolā un volejbolā, kā arī novada sacensību organizēšanai. Rekonstruēta 2010. gadā.
Ilzenes sporta zāle	Piemērota volejbola, basketbola vajadzībām u.c. dažādām sporta aktivitātēm. Pēc novietojuma piemērota vietējās skolas sporta stundām un arī ērti pieejama tuvējo pagastu iedzīvotājiem. Nodota ekspluatācijā 2010. gada februārī.

Jaunannas pamatskolas futbola un volejbola laukums	Sporta laukums piemērots skolas vajadzībām, tajā ietilpst futbola un volejbola laukums.
Jaunlaicenes sporta un atpūtas centrs	Sporta zāle, kura piemērota gan galda spēlēm, gan vingrošanas nodarbībām. Sporta zāle 1998. gadā izbūvēta bijušajā katlu mājā.
Alūksnes ziemas sporta centrs „Mežinieki”	Asfaltēta rollerslēpošanas trase 3 km garumā, biatlona šautuve ar 20 mērķiem, mākslīgā apgaismojuma trase 3 km, treniņu un sacensību vajadzībām ziemā tiek izveidotas dabīgā sniega slēpošanas trases 1 km, 2,5 km, 3 km, 4 km un 5 km. Trases sagatavošanai tiek izmantots sniega motocikls un „Retrak” traktors. Sportistu vajadzībām 3 vienkārša tipa ģērbtuvju ēkas, kuras izmanto iedzīvotāji un BJSS audzēkņi. Ziemas sezonā trīs reizes nedēļā visiem interesentiem pieejama mākslīgā apgaismojuma trase 3 km garumā.
Bejas pamatskolas sporta laukums	Vienkāršotais sporta laukums ar volejbola, basketbola un futbola laukumiem.
Mārupes sporta angārs	Piemērots volejbola un basketbola nodarbībām. Angāram 2021. gadā uzbūvēta vienstāva piebūve, kurā ierīkots vėjtveris, viens sanitārais mezgls (WC), priekštelpa, divas garderobes, divas dušas telpas un sporta inventāra noliktava, kā arī ēkai nodrošināta vides pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.
Liepnas sporta zāle	Sporta zāle - mūsdienīga sporta būve, nodota ekspluatācijā 2009. gadā. Zāle piemērota basketbola, volejbola un florbola treniņiem un sacensībām. Ir pieejama trenažieru zāle.
Liepnas internātpamatskolas kompleksais laukums	Liepnas internātpamatskolas sporta laukumā atrodas izdedžu seguma skrejceļš 300 m, futbola laukums, dažādi sektori. Tāpat sporta laukumam blakus atrodas divi pludmales volejbola laukumi un āra basketbola laukums.
Liepnas internātpamatskolas sporta zāle	Piemērota tikai sporta stundām un volejbola nodarbībām.
Malienas sporta laukums	Sporta laukumā atrodas vieglatlētikas sektori, pludmales volejbola laukums un basketbola laukums. Vieta piemērota skolēnu nodarbībām un sporta aktivitātēm vasaras periodā. Ziemā tiek ierīkota arī dabīgā ledus slidotava.
Mārkalnes sporta laukums	Sporta laukums ar vieglatlētikas sektoriem un basketbola, volejbola un futbola laukumiem, pēc Mārkalnes pamatskolas slēgšanas kļuvis neizmantojams.
Pededzes sporta laukums	Vienkāršotais sporta laukums ar vieglatlētikas sektoriem, basketbola, volejbola un futbola laukumiem.

Zeltiņu pagasta sporta un atpūtas parks	Fiziskām aktivitātēm pieejami trīs pludmales volejbola laukumi, āra basketbola laukums un futbola laukums.
Ziemeļu pamatskolas sporta zāle	Sporta zāle piemērota basketbola, volejbola, florbola treniņu un sacensību vajadzībām. Zāle renovēta 2015. gadā un ir kļuvusi par vienu no kvalitatīvākajām novadā. Šo sporta būvi izmanto skolēni mācību sporta stundu nodarbībām, kā arī novada iedzīvotāji treniņu un sacensību organizēšanai.

Iedzīvotāji akcentē, ka uzlabojumi ir nepieciešami ne tikai infrastruktūrā, bet arī nodarbību piedāvājuma klāstā, izceļot nodarbības invalīdiem un senioriem. Lai cilvēki dzīvotu veselīgāk, pašos pamatos iedzīvotājiem pašiem ir jābūt motivētiem, lai savu ikdienu padarītu aktīvāku un veselīgāku, taču būtiski ir arī valstij un pašvaldībai nodrošināt un palielināt iedzīvotāju iespējas aktīva dzīvesveida piekļūšanai. Lai iedzīvotāji dzīvotu veselīgāk, aptaujātie iedzīvotāji pauž, ka pašvaldībai ir nepieciešams palielināt iespējas bez maksas nodarboties ar dažādām aktivitātēm, palielinot pieejamo nodarbību klāstu. Iedzīvotāju ieskatā ir nepieciešams arī stingrāk kontrolēt un ierobežot veselībai nevēlamo preču un produktu pieejamību un to tirdzniecību. Veselīgs dzīvesveids neaprobežojas tikai ar fiziskām aktivitātēm, bet svarīgi ir pievērst uzmanību arī veselīgam uzturam. Novada iedzīvotājiem ir nepieciešams nodrošināt interešu izglītību par veselīga dzīvesveida pamatprincipiem.

Projekta “Dzīvo vesels Alūksnes novadā!” ietvaros tiek organizētas un iedzīvotājiem bez maksas nodrošinātas dažāda veida slimību profilakses un veselības veicināšanas aktivitātes. Projekta ietvaros SPKC un VM pozitīvi novērtējuši īstenoto pasākumu veidu atbilstību pasākumu saturam, pasākumu īstenošanas ilguma un biežuma atbilstību, kā arī iesaistīto speciālistu atbilstību pret pasākumu tēmām, veidiem, saturam un aptvertajām mērķa grupām. Galvenais ieteikums pašvaldībai no VM puses ir turpināt regulāru veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumu īstenošanu kopējos programmu ietvaros, tādējādi uzlabojot iedzīvotāju izpratni un attieksmi un stimulējot veselību veicinošas rīcības izvēli, sekmējot iedzīvotāju atbildību par savu veselību un mazinot uzvedību, kas saistīta ar dažāda veida riskiem veselībai. Ņemot vērā projekta pasākumu tēmu dažādību, kā arī dažādus ar pasākuma īstenošanu saistītos organizatoriskos faktorus, kas var ietekmēt tēmas uztveri, ieteikums turpināt pasākumus iniciēt un īstenot pēc iespējas daudzveidīgā klāstā, mērķtiecīgi tos plānojos dažādām mērķa grupām.

Milzīgs izaicinājums ir uzrunāt tos iedzīvotājus, kuri līdz šim nav vai mazāk ir iesaistījušies veselību veicinošās aktivitātēs. Katrai no definētajām mērķa grupām ir nepieciešamas viņu vajadzībām pieskaņotas aktivitātes, lai nodrošinātu atbilstošu informāciju un sociālo atbalstu, kas atbilst viņu dzīvesveidam un ir savlaicīgs, sniedzot veselīgākas izvēles iespējas. Ņemot vērā, ka valstī periodiski iespējami pulcēšanās ierobežojumi, VM iesaka pielāgoties esošajai situācijai un īstenot pasākumus tiešsaistē, jo šādā formātā iespējams aptvert lielāko daļu mērķauditorijas grupu.

2.2.Paveiktais veselības veicināšanā projektos

Līdz šim paveiktais
2018. gads
Projekta “Sakārtota, veselību un atpūtu veicinoša vide Strautiņos” ietvaros: • izveidota labiekārtota peldvieta skolas teritorijā - ar ģērbtuvēm, atpūtas soliēm, galdu ar nojumi, velo statīvu, atkritumu urnu; • skolas birzītē uzstādīti 6 āra treniņi, kur iedzīvotāji var vingrot un uzturēt sevi labā fiziskajā formā; • pie birzītes uzstādīta āra nojume – atpūtai un brīvā laika pavadīšanai.
Projekta “Makšķerēšanas vietu izveide Alūksnes ezera Tempļakalna parka teritorijā” mērķis bija sakārtot piekrasti Alūksnes ezera Tempļakalna parka teritorijā. Tas ļāva labiekārtot sešas makšķerēšanas un trīs atpūtas vietas, kā arī izvietot īpašu dizaina stendu ar informāciju par Alūksnes ezeru mītošo ihtiofaunu un par apkārtni.
Projekta “Vienlīdzība un dabas teritorija Ievas krastā” ietvaros uzstādīta lapene ar grilu, 4 vides dizaina elementi un izbūvēts gājēju celiņš gar Ievas ezera krastu, tādējādi pilnveidojot un attīstot teritoriju Vecclaicenes pagasta Ievas ezera krastā, nodrošinot vides pieejamību un radot vienlīdzīgu, izzinošu un pievilcīgu peldvietas teritoriju.
2019. gads
Projekta “Drusku pilskalna takas pieejamības nodrošināšana” ietvaros Alūksnes novada aizsargājamo ainavu apvidū “Vecclaicene” tika izbūvētas koka kāpnes ar kopējo garumu 180 metri, Drusku pilskalna takas pieejamības nodrošināšanai.
Projekta “Peldēšanās vietas “Vējiņš” infrastruktūras uzlabošana un pieejamības nodrošināšana Alūksnes ezerā” ietvaros labiekārtota peldvietas teritorija, uzbūvējot pārgērbšanās kabīni, uzstādot atkritumu urnas, soliņus un piknika galdu. Peldvietā uzstādīts multifunkcionāls rotaļu komplekss bērniem, izbūvēts gājēju celiņš, kā arī veikta ezera pamatnes tīrīšana, pludmales smilts piebēršana un peldvietas krasta zonas izlīdzināšana, lai nodrošinātu ērtu pieeju peldvietas ūdenim. Peldzonas norobežošanai uzstādītas bojas 50 m garumā.
Projekta “Laivu nolaišanas vietas uzlabošana Alūksnes ezerā” ietvaros izbūvēta laipa un laivu nolaišanas platforma, uzstādīti 2 atpūtas soliņi un atkritumu urna, kā arī pieguļošajā teritorijā izveidoti piebraucamie ceļi un sakopta ezera piekraste, lai nodrošinātu ērtu laivu nolaišanu ūdenstilpē un drošu iekāpšanu un izkāpšanu no laivām.
2020. gads
Tika noslēgts projekts “Aizsargājamo ainavu apvidus “Vecclaicene” infrastruktūras uzlabošana antropogēnās slodzes mazināšanai un pieejamības nodrošināšanai”. Projekta ietvaros no jauna izveidoti un uzlaboti pastaigu un velo maršuti, izveidots "Veselības maršruts", kas no vienkāršas dabas takas atšķiras ar to, ka tajā uz speciāliem stendiem norādīti vingrojumi vai dažādi uzdevumi, kurus ieteicams veikt veselības uzlabošanai. Projekta ietvaros uzbūvēts skatu tornis "Dēliņkalnā" un izbūvētas 5 dabas mājas – atpūtas un dabas izziņas pieturas punkti, kā arī labiekārtoti

stāvlaukumi, uzlaboti ceļa maršrutu posmi 7 km garumā, izvietotas informācijas zīmes, norādes un stendi.

Zeltiņu pagastā īstenots projekts “Primārās veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošana Lidiņas Jukses ģimenes ārsta praksē”.

Projekta rezultātā ir atjaunotas divas telpas – ģimenes ārsta Lidiņas Jukses kabinets un ārsta palīga kabinets, nomainīti logi visā telpu grupā. Ģimenes ārsta prakses telpās esošās durvis nomainītas ar skaņu izolējošām durvīm, kuru vērtnes platums atbilst normatīvo aktu prasībām. Iegādāti četri slēdzami dokumentu skapji, lai uzglabātu dokumentus.

Realizēts projekts “Aktīvas atpūtas vietas “Saidupe” estrādes pārbūve pasākumu kvalitātes uzlabošanai” Liepnā, kā rezultātā pārbūvēta un paplašināta estrāde, uzlabots estrādes apgaismojums, lai tajā būtu iespēja rīkot gan tradicionālos, gan jaunus kvalitatīvus un daudzveidīgus kultūras un sporta pasākumus.

Īstenots projekts „Ģimeņu atpūtas vietas ierīkošana Pededzē” kā rezultātā Pededzes centrā radīta plaša, sakārtota, brīvi pieejama atpūtas vieta pie ūdens, kā arī estētiski pilnveidota vieta mierīgas atpūtas baudītājiem.

Realizēts projekts “Sisenīša ezera teritorijas labiekārtošana”. Projekta laikā veikta Sisenīša ezera krasta tīrīšana – augu sakņu sistēmas, dūņu slāņa un atmirušo augu atlieku izvākšana, paplašinot teritoriju, ko iedzīvotāji izmanto peldēšanai, izlīdzināta piekrastes daļa ar pievestu smilti, kā arī ezerā uzstādīta koka laipa 2×6 m uz gaisa pontoniem. Ezera krasta zonā izvietoti trīs soli, atkritumu urna un jauna pārgērbšanās kabīne. Lai labiekārtojuma elementi iekļautos ainavā, to izgatavošanā izmantoti metāla un koka materiāli, bet dekoratīvajā apdarē – ēvelēti ozola koka dēļi.

2021. gads

Mālpupes pagastā realizēts projekts “Sporta infrastruktūras uzlabošana Mālpupes sporta zāles ēkā”, kura rezultātā pie sporta angāra uzbūvēta vienkārša piebūve.

Piebūvē ierīkots vējtveris, viens sanitārais mezgls (WC), priekštelpa, divas garderobes, divas dušas telpas un sporta inventāra noliktava, kā arī ēkai nodrošināta vides pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām – apmeklētājiem ar ierobežotām funkcionālajām spējām ir iespēja viegli pārvietoties ēkas telpās. Veikta arī teritorijas labiekārtošana. Ēkas apkures, ūdens un kanalizācijas sistēmas pieslēgtas pie Mālpupes pagasta inženiertehniskajiem tīkliem. Pagasta pārvalde iegādājās papildus jaunu aprīkojumu un mēbeles. Izbūvētā piebūve ir savienota ar sporta zāli, kā rezultātā sporta aktivitāšu dalībnieki tiks nodrošināti ar higiēnas prasībām atbilstošām sanitārajām telpām.

Realizācijā esošie projekti

Kopš 2017. gada realizācijā ir projekts “Dzīvo vesels Alūksnes novadā!”.

Projekta mērķis ir uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem Alūksnes novadā, ne mazāk kā 2835 iedzīvotājiem, īstenojot vietēja mēroga pasākumus. Projekta mērķauditorija ir visi Alūksnes novada iedzīvotāji, iedzīvotāju grupas, it īpaši trūcīgie un maznodrošinātie iedzīvotāji, bezdarbnieki, personas ar invaliditāti, iedzīvotāji, kas vecāki par 54 gadiem, bērni, citas riskam pakļautās grupas.

Projekta aktivitātes sevī ietver pasākumus:

- slimību profilakses jomā:
 - pasākumi ar vietējo ārstniecības personālu bērnu stāju uzlabošanai;
 - informatīvas lekcijas skolēniem un vecākiem par seksuālo un reproduktīvo veselību;
 - atkarību profilakses pasākumus jauniešiem - lekcijas, izglītojoši semināri par atkarībām un to mazināšanu, atbalsta grupu izveide dažādu atkarību problēmu risināšanai.
- Veselības veicināšanas jomā:
 - vingrošanas un nūjošanas grupu izveide novadā, peldēšanas prasmes apguve jaunākās skolas vecuma bērniem, ūdens vingrošanas nodarbības grūtniecēm, nometnes par aktīvu dzīvesveidu, tautas sporta pasākumi, meistarklases deju un aerobikas nodarbības;
 - vēršot lielāku uzmanību veselīgam uzturam:
 - izglītojoši pasākumi veselīga uztura lietošanas paradumu veicināšanai senioriem;
 - nometnes un izglītojoši semināri par veselīgu uzturu;
 - veselīgas ēdienkartes izveidošana bērniem un vecākiem;
 - praktiskas nodarbības kā pagatavot veselīgu ēdienu.
 - iekļaujot arī garīgās veselības attīstības pasākumus:
 - mūzikas terapijas nodarbības personām ar invaliditāti,
 - izglītojošas un praktiskas aktivitātes intelektuālā darba veicējiem stresa mazināšanai darba vietā;
 - informatīvi pasākumi perinatālā un neonatālā perioda aprūpē - izglītojot vecākus par bērna ienākšanu ģimenē, paradumu maiņu un veselīga uztura jautājumiem, ūdens vingrošanas nodarbības grūtniecēm.

Līdz šim realizētie pasākumi:

- Profilaktiskas nodarbības skolēnu stājas uzlabošanai;
- Profilakses pasākumi skolēniem par atkarībām;
- Peldēšanas nodarbības bērniem;
- Dažāda veida vingrošanas nodarbības Alūksnes pilsētā vecuma grupai 20-50 gadi (pilates un aerobika, vidējas intensitātes veselības vingrošana, augstas intensitātes veselības vingrošana);
- Vingrošanas nodarbības Alsviķu, Ilzenes, Jaunalūksnes, Jaunannas, Jaunlaicenes, Mārkalnes un Zeltiņu pagastā;
- Vingrošanas nodarbības Alūksnes pilsētā vecuma grupai no 54 gadiem;
- Vingrošanas nodarbības personām ar invaliditāti Alūksnes pilsētā;
- Ārstnieciskās vingrošanas nodarbības muguras veselībai;
- Jogas nodarbības Alūksnes pilsētā un Zeltiņu pagastā;
- Nūjošana nodarbību cikls "Nūjošana - Iepazīsti Alūksnes novadu!";
- Sporta aktivitātes Jaunannā;
- Krosa skriešanas seriāli "Mizojam, ka prieks" Zeltiņu pagastā;
- Ziemas aktivitāšu pasākums ģimenēm "Mežinieki";
- Ģimeņu sporta un atpūtas dienas "Sprīdītis";
- Nometnes par veselīgu dzīvesveidu "Kusties vesels", "Veiksme Tevī";
- Interaktīvas nodarbības par veselīga uzturu skolēniem un viņu vecākiem;
- Interaktīvas nodarbības par veselīga uzturu jaunajām ģimenēm;
- Interaktīvas nodarbības par veselīga uzturu vecuma grupai virs 54 gadiem;
- Psihologa lekciju cikls "Stresa mazināšana darba vietā";

- Mūzikas terapijas nodarbības;
- Ūdens vingrošanas nodarbības grūtniecēm;
- Veselības veicināšanas pasākumi Malienā.

Izglītības un sporta centra izveide Alūksnes pilsētā.

Investīciju projekta mērķis: nodrošināt mūsdienīgu un piemērotu mācību vidi, modernizētu veselībai un dzīvībai drošu izglītības iestāžu sporta infrastruktūru ilgtspējīgas un kvalitatīvas izglītības iegūšanai.

Investīciju projekta ietvaros paredzēta izglītības un sporta centra izbūve, ieskaitot tā funkcionēšanai nepieciešamās infrastruktūras izbūvi. Daudzfunkcionālā sporta zāle sevī ietvers sporta spēļu laukumu basketbolam, volejbolam, florbolam, telpu futbolam, vieglatlētikas zonu, skrejceļus, sprinta, tāllēkšanas, augstlēkšanas un lodes grūšanas sektorus, kā arī džudo, trenažieru un vingrošanas zāles. Jaunā sporta infrastruktūras būve būs nozīmīgs ieguvums mācību procesa nodrošināšanai, iedzīvotāju un sporta biedrību aktivitātēm un sporta sacensību organizēšanai Alūksnes novadā.

Aktīvās atpūtas parka izbūve Alūksnē.

Projekta mērķis: izveidot mūsdienīgu aktīvās atpūtas parku Alūksnē, kas pielāgota visa vecuma grupu un braukšanas līmeņa braucējiem ar dažādiem pārvietošanās līdzekļiem, tā papildinot Alūksnes Izglītības un sporta centra plānoto darbību un pilnveidojot izglītības procesu.

Aktīvā atpūtas parka jeb veloparka ierīkošana papildinās sporta iespēju klāstu plašai mērķauditorijai – dažāda vecuma un prasmju velobraucējiem, skrituļotājiem, skeitbordistiem un citiem aktīvās atpūtas un sporta piekritējiem. Radītā infrastruktūra būs pieejama gandrīz visa gada garumā, tāpēc veicinās aktīvu atpūtu ārā. Plānotajām projekta darbībām ir ilgtspējīgs raksturs, jo jaunizveidotā infrastruktūra kalpos Alūksnes novada iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanai.

Veicot teritorijas labiekārtojumu, atsevišķās vietās tiks ierīkoti apstādījumi – krūmu noēnojuma zona, kas uzlabos kopējo komforta līmeni. Ielu apgaismojumam kā enerģiju taupošs risinājums tiks izmantots videi draudzīgs LED apgaismojums. Pieejamas būs arī labierīcības un tiks uzstādīts dzeramā ūdens brīvkrāns.

Uzsākts projekts “Epidemioloģiski droša tūrisma un dabas izziņas infrastruktūras tīkla izveide aizsargājamo ainavu apvidū “Veclaicene” biotopu un sugu dzīvotņu labvēlīga aizsardzības stāvokļa sasniegšanai”.

Projekta mērķis ir izveidot kvalitatīvu, epidemioloģiski drošu tūrisma un dabas izziņas infrastruktūras tīklu un kompleksu apsaimniekošanas risinājumu ieviešanu aizsargājamo ainavu apvidū “Veclaicene”, mazinot antropogēno slodzi un vides piesārņojuma iespējamo ietekmi uz īpaši aizsargājamiem biotopiem un sugām. Projekta ietvaros tiks uzlaboti ceļi un maršrutu posmi, izveidotas epidemioloģiski drošas takas, labiekārtots Jaunlaicenes muižas parks (atjaunotas takas, uzstādīti soliņi un atkritumu tvertnes, izbūvētas tualetes), izbūvētas velosipēdu un SUP dēļu nojumes, izveidots veselības maršruts, uzstādītas informācijas zīmes, stendi un norādes, kā arī veikti dažādi pasākumi biotopu un sugu labvēlīga statusa atjaunošanai un atjaunojamo dabas teritoriju apsekošana.

Kopš 2018. gada tiek realizēts projekts “Alūksnes novada vispārējās izglītības iestāžu mācību vides uzlabošana”, kā ietvaros gan Alūksnes novada vidusskolā, gan Ernsta Glikas Alūksnes Valsts ģimnāzijā plānotas darbības mūsdienīgas, ergonomiskas un

funkcionālas mācību vides nodrošināšanai, t.sk. attīstot sporta infrastruktūru un iegādājoties mācību procesam nepieciešamo aprīkojumu.

Ventilācijas ierīkošana Alūksnes pilsētas sākumskolā.

Projekta mērķis: skolas iekštelpu gaisa kvalitātes uzlabošana, nodrošinot atbilstību normatīvo aktu prasībām pēc skolēnu skaita lielākajā Alūksnes novada skolā.

Projekta sasniedzamie rezultāti: ierīkota centralizētā mehāniskā ventilācija, uzlabojot skolas iekštelpu gaisa kvalitāti, lai tiktu izpildīti būvnormatīvu nosacījumi, telpā nepārsniedzot CO₂ līmeni 1000ppm.

2016. gadā Alūksnes novada pašvaldība noslēdza sadarbības līgumu ar Vidzemes plānošanas reģionu par projekta “Vidzeme iekļauj” īstenošanu. Projekta ietvaros tiek sniegti dažāda veida sociālās rehabilitācijas pakalpojumi pieaugušajiem ar garīga rakstura traucējumiem, bērniem ar funkcionāliem traucējumiem un viņu likumiskajiem pārstāvjiem. Alūksnes novadā līdz šim iedzīvotāji izvēlējušies saņemt plašu pakalpojumu klāstu – psihologa konsultācijas, kanis, mūzikas, tomatis terapijas, montesori un logopēdijas nodarbības, ārstniecisko masāžu, fizioterapiju, sociālās aprūpes pakalpojumu, atbalsta grupas pakalpojumu, grupu dzīvokļa pakalpojumu.

Projekta “Infrastrukturās risinājumi deinstitutionalizācijas īstenošanai Alūksnes novadā” ietvaros izveidotajā Daudzfunkcionālajā sociālo pakalpojumu centrā mērķa grupai iespējams saņemt dienas aprūpes centra un specializēto darbnīcu pakalpojumu.

3. Veselības sistēmas raksturojums

3.1. Veselības aprūpe un pakalpojumu pieejamība

Alūksnes novadā veselības aprūpi nodrošina 23 ārstniecības iestādes (2020. gada dati):

1. 14 primārās aprūpes ārstu prakses – Alūksnē (8 primārās ārstu prakses), Zeltiņos, Liepnā, Jaunlaicē, Veclaicē, Māriņkalnā, Jaunannā;
2. 7 feldšeru punkti – Alsviķos, Bejā, Ilzenē, Kalncempjos, Mārkalnē, Strautiņi, Pededze
3. 1 lauku ambulance.

Alūksnes pilsētā darbojas 4 zobārstu prakses, kuras apmeklē arī iedzīvotāji no pagastu teritorijām.

Primāro veselības aprūpi novada teritorijā nodrošina pašvaldības kapitālsabiedrības sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Alūksnes slimnīca” un sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Alūksnes primārās aprūpes veselības centrs” jeb tautā saukta - poliklīnika.

SIA “Alūksnes slimnīca” sniedz neatliekamo un plānveida palīdzību novada iedzīvotājiem terapijas, ķirurģijas, akušērijas – ginekoloģijas, pediatrijas profilos. Slimnīcā kopumā ir 60 gultas vietas, kas izvietotas ķirurģijas nodaļā, terapijas nodaļā, bērnu nodaļā. Gultas vietas izvietotas arī reanimācijas – anestēzijas nodaļā. “Alūksnes slimnīca” nodrošina pieejamu savlaicīgu, kvalitatīvu 24 stundu medicīnisko palīdzību Alūksnes un citu novadu iedzīvotājiem.

SIA “Alūksnes primārās aprūpes veselības centrs” piedāvā iespējas apmeklēt plaša spektra medicīnas speciālistus (onkologu, ķirurgu, endokrinologu, psihiatru,

narkologu, neirologu, acu ārstu, ginekologu, dermatologu, arodslimību ārstu). Tiek piedāvāts veikt diagnostikas izmeklējumus, saņemt rehabilitācijas pakalpojumus, zobārsta pakalpojumus. Poliklīnikā darbojas arī ieroču atļauju un šoferu medicīniskā komisija. SIA “Alūksnes primārās aprūpes veselības centrs” telpās ģimenes ārsta prakses vietu izveidojuši un pacientus pieņem 6 ģimenes ārsti, kā arī darbojas viena zobārsta privātprakse, atrodas zobu tehniskā laboratorija. Kopš 2015. gada personām ar funkcionāliem traucējumiem ir iespēja saņemt 2.stāvā sniegtos veselības aprūpes pakalpojumus, izmantojot invalīdu pacēlāju-liftu.

Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem

	2021	2020	2019	2018
Ambulatorie apmeklējumi kopā	62 691	63 530	72 826	68 957
Ambulatorās pieņemšanas	62 220	62 025	72 083	68 164
Mājas vizītes	471	605	743	793
Ambulatoro apmeklējumu skaits uz 1 iedzīvotāju	4,57	4,55	5,19	4,82

*dati no SPKC

(https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Veselibas%20aprufe__AmbulatoraPalidziba/AMB030.px/)

Alūksnes novada pašvaldības veiktās aptaujas “Alūksnes novada veselības veicināšanas plāna aptaujas” rezultāti rāda, ka SIA “Alūksnes slimnīca” un SIA “Alūksnes primārās veselības aprūpes centrs” sniegtie pakalpojumi tiek plaši apmeklēti. Abu iestāžu sniegtos pakalpojumus ir izmantojuši 83% no respondentiem. Pakalpojumu izmantojumu Alūksnes novada iedzīvotāji vērtē kā apmierinošu un labu, taču tiek atzīmēti atsevišķi trūkumi, kā piemēram:

- Speciālistu (ne)pieejamība (garas rindas pie speciālistiem)
- Jauno speciālistu nepietiekama piesaiste;
- Medicīnas speciālistu un medicīniskās diagnostikas trūkums:
 - Zobārsti (to pieejamība arī cilvēkiem ar invaliditāti);
 - Fizioterapeiti;
 - Alergologi;
 - Otorinolaringologs (LOR);
 - Acu ārsti;
 - Psihiatrs;
 - Magnētiskās rezononanses izmeklējums;
 - Bērnu stomatologs;
 - Traumatologs;
 - Pulmonologs;
 - Ginekologs;
 - Reimatologs;
 - Ergoterapeits;
 - Ģimenes ārsti;
 - Dermatologs;
 - Bērnu veselības aprūpes speciālisti.

Jautājumā – “kādas izbraukuma medicīnas pakalpojumus Jūs labprāt izmantotu” – 70% no respondentiem ir atzīmējuši, ka labprāt izmantoto mobilās klīnikas pakalpojumus, kas pilnu veselības pārbaudi veic 1,5 stundas laikā. 38% ir norādījuši, ka izmantotu mobilā veselības aprūpes centra pakalpojumus.

Lai arī SIA “Alūksnes slimnīca” 2013. gadā piedzīvoja renovāciju, joprojām ir jāņem vērā, ka Alūksnes novada veselības aprūpes infrastruktūru vienībām ir nepieciešami infrastruktūras uzlabojumi, piemēram, SIA “Alūksnes slimnīca” teritorijas plānojums (autostāvvietas, ietves), kabinetu modernizācija, izceļot fizikālās terapijas kabinetu SIA “Alūksnes slimnīca”, cilvēkiem ar invaliditāti infrastruktūras uzlabojumi, ventilāciju sistēmas uzlabošana.

Lai nodrošinātu speciālistu piesaisti novadam, Alūksnes novada pašvaldība kopš 2016.gada ir atbalstījusi 5 studentus – medicīnas rezidentus. Alūksnes novada pašvaldība ir izstrādājusi noteikumus “Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā Alūksnes novadā”, uz kuru pamata no 2016. gada līdz 2021. gadam piešķirti dzīvokļi 7 jauniešiem veselības aprūpes speciālistiem, kas uzsāka darbu ārstniecības jomā Alūksnes novadā.

Pieejamību veselības aprūpei nosaka gan veselības aprūpes organizācija, gan resursi (cilvēkresursi, finansējums), gan ģeogrāfiskais attālums un transports līdz veselības aprūpes iestādei, līdz ar to arī veselības aprūpes darbinieku sasniedzamība, kā arī ārsta un pakalpojumu sniedzēja izvēles brīvība, informācijas pieejamība, aprūpes kvalitāte un modernu tehnoloģiju esamība. Ir pierādīts, ka ierobežota veselības aprūpes pieejamība paaugstina saslimstības, invaliditātes un mirstības rādītājus.

Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība (gan finansiāla, gan ģeogrāfiska, gan speciālistu pieejamība) raksturo veselības aprūpes sistēmas kvalitāti un efektivitāti. Latvijā daļa iedzīvotāju finansiālu apstākļu dēļ nevar saņemt veselības aprūpi brīdī, kad tā ir nepieciešama.

Ģimenes (vispārējās prakses) ārsta darbība ir centrālais posms primārajā veselības aprūpē un tai ir koordinējoša loma primārajā un citos veselības aprūpes līmeņos. Ģimenes ārsta kompetencē ietilpst iedzīvotāju veselības veicināšana, slimību profilakse, agrīna slimību diagnosticēšana, ārstēšana un rehabilitācija.

Kopumā Alūksnes novadā ir reģistrētas 9 ģimenes ārstu prakses. Pilnā ģimenes ārsta praksē ir reģistrēti 800 bērni vai 1800 pieaugušie. Veicot vispārīgus aprēķinus un neņemot vērā dažādas ārpus faktoru iespējamības, Alūksnē viena ģimenes ārsta praksē vidēji ir reģistrēti 1669 iedzīvotāji. Taču jāņem vērā, ka šie 9 ģimenes ārsti sniedz ārstniecības pakalpojumus visa novada teritorijā. Šajās praksēs arī ir reģistrēti tie iedzīvotāji, kuriem šobrīd deklarētā dzīvesvieta vairs nav Alūksne, kas šo reālo ģimenes ārsta praksē reģistrēto iedzīvotāju skaitu būtiski palielina un tādēļ Alūksnes novadā ir vērojams ģimenes ārstu pārslogojums, attiecīgi veidojot nepieciešamību pēc jauna ģimenes ārsta. Alūksnes novada veselības veicināšanas plāna aptaujas anketā 99,7% no respondentiem ir reģistrējušies pie ģimenes ārsta, kā arī vizīte pie ģimenes ārsta ir kā biežākais veselības aprūpes pakalpojuma veids, ko ir izmantojuši anketas respondenti.

Minot vēl veselības kvalitāti ietekmējošus datus:

- Pēc SPKC datiem kopumā Alūksnē 2014. gadā bija 29 ārsti, kas ir 18,5 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju, 2018. gadā novadā bija 29 ārsti, taču uz 10 000

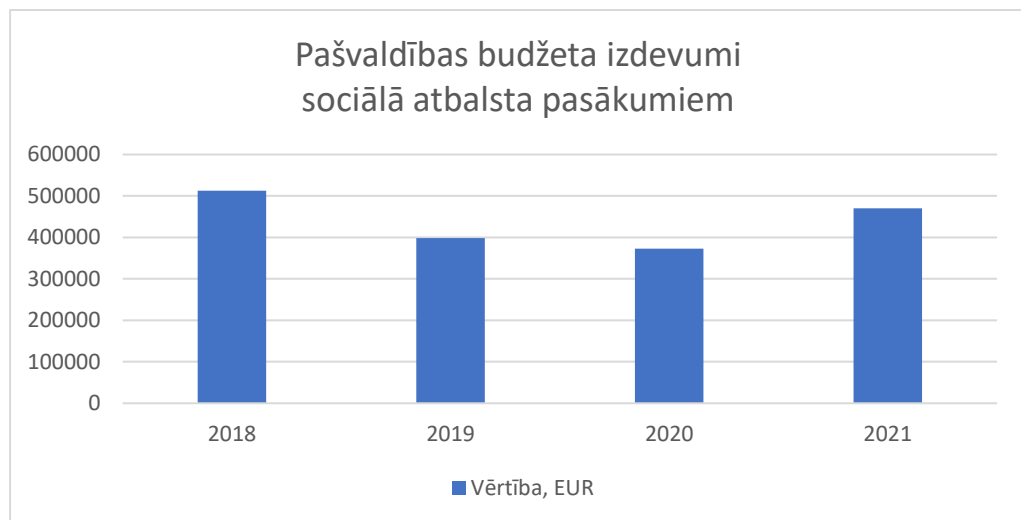
iedzīvotājiem ārstu skaits palielinājās līdz 20,5. Latvijā 2014. gadā ārstu skaits uz 10 000 bija 34,7 un 2018. gadā - 34,2 ārsti.¹⁶

- Alūksnes pilsētā, t.sk. visā novadā, ir 4 aptiekas, kurās var saņemt valsts kompensējamās zāles.¹⁷
- Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta izpildīto neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukumu skaits 2018. gadā Alūksnes novadā bija 2425, kas ir 16,9 izsaukumi uz 10 000 iedzīvotājiem.¹⁸

3.2. Sociālā palīdzība un pakalpojumi

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. pants nosaka pašvaldības pienākumus sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanā - pašvaldībai, kuras teritorijā persona reģistrējusi savu pamatdzīvesvietu, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību.

Sociālo pakalpojumu attīstība ir būtisks Latvijas sociālās politikas mērķis, kā arī svarīgs priekšnoteikums mazaizsargāto grupu sociālās atstumtības mazināšanai. Sociālā darba mērķis ir palīdzēt personai vai ģimenei noteikt, atrisināt vai mazināt sociālās problēmas, attīstot pašas personas vai ģimenes resursus un iesaistot atbalsta sistēmas.

Alūksnes novadā par sociālo palīdzību un pakalpojumiem ir atbildīga Alūksnes novada Sociālo lietu pārvalde. Pārvalde sniedz sociālo palīdzību, sniedz un organizē valsts un pašvaldības sociālos pakalpojumus, veic sociālo darbu. Sniedz specializētā transporta pakalpojumus personām, kuras pārvietojas ratiņkrēslā, lai nodrošinātu tām sociālo, rehabilitācijas un veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību.

Alūksnes novada saistošajos noteikumos "Par sociālajiem pakalpojumiem Alūksnes novada pašvaldībā" ir minēts, ka pašvaldība nodrošina šādu pakalpojumu sniegšanu:

1. Sociālā darba pakalpojums;
2. Sociālie pakalpojumi dzīvesvietā:

¹⁶ Ārstu skaits sadalījumā pa administratīvajām teritorijām, SPKC dati

¹⁷ Nacionālais veselības dienests, līgumiestāžu saraksts: <http://www.vmnvd.gov.lv/lv/469-veselibas-aprupes-pakalpojumi/ligumiestazu-saraksts>

¹⁸ Statistikas dati par neatliekamo medicīnisko palīdzību, 2012 – 2018., SPKC dati

- 2.1.aprūpes pakalpojums bērnam ar invaliditāti;
- 2.2.asistenta pakalpojums;
- 2.3.atbalsta grupas pakalpojums pieaugušām personām un bērniem;
- 2.4.dienas aprūpes centra pakalpojums;
- 2.5.ģimenes asistenta pakalpojums;
- 2.6.specializētā autotransporta pakalpojums;
- 2.7.sociālās aprūpes pakalpojums dzīvesvietā;
- 2.8.daudzfunkcionālā sociālo pakalpojumu centra pakalpojumi;
- 2.9.veļas mazgāšanas un higiēnas pakalpojums;
- 2.10. krīzes istabas pakalpojums.
- 3. Sociālie pakalpojumi institūcijā:
 - 3.1.ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums bērnam;
 - 3.2.ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums pilngadīgai personai;
 - 3.3.sociālās rehabilitācijas pakalpojums institūcijā vai dzīvesvietā personai, kura cietusi no prettiesiskām darbībām;
 - 3.4.sociālās rehabilitācijas pakalpojums personai sociālās funkcionēšanas spēju uzlabošanai.

Ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu novadā nodrošina sociālās aprūpes centrs “Alūksne” (klientu skaits uz 01.01.2022. – 68 personas) un sociālās aprūpes centrs “Pīlādži” (klientu skaits uz 01.01.2022. – 58 personas). Pakalpojumu sociālajos aprūpes centros ārpus Alūksnes novada uz 01.01.2022. saņēma 15 personas. Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums bērnam institūcijā uz 01.01.2022. piešķirts 5 bērniem.

2021. gadā pašvaldības sociālās palīdzības pabalstus, kuru piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu personām (ģimenēm), kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai, lūkojoties pēc ģimenes sastāva, saņēma 635 personas (406 ģimenes). 2020. gadā šos pabalstus saņēma 555 personas (347 ģimenes) un 2019. gadā – 608 personas (380 ģimenes).

Aplūkojot datus pēc ienākumu līmeņa uz 1ģimenes locekli mēnesī, šāda paša veida pabalstu 2021. gadā saņēma 592 personas ar trūcīgas personas statusu un 43 personas virs trūcīgas personas ienākumu līmeņa. 2020. gadā 492 personas ar trūcīgas personas statusu un 126 personas virs trūcīgas personas ienākumu līmeņa saņēma pabalstu.

Mājoklis ir viena no primārajām nepieciešamības lietām cilvēka izdzīvošanai. Alūksnes novada pašvaldība piešķir noteikta veida dzīvokļa pabalstus. 2021. gadā šāds dzīvokļa pabalsts piešķirts 298 ģimenēm. 298 ģimenēm piešķirts pabalsts komunālo maksājumu un kurināmā iegādei. 2020. gadā šāda veida pabalsts tika piešķirts 221 ģimenei. 88 ģimenēm (152 personām) dzīvokļa pabalsts piešķirts īres un komunālo maksājumu segšanai un 197 ģimenēm piešķīra atbalstu kurināmā iegādei.

Novada teritorijā tiek nodrošināts pakalpojums – aprūpe mājās. Šo pakalpojumu nodrošina Alūksnes novada Sociālo lietu pārvaldes struktūrvienība “Birojs “Aprūpe mājās””. 2021. gadā sociālās aprūpes pakalpojumu dzīvesvietā saņēmušas 95 personas (2020. gadā – 85 personas), tajā skaitā 66 pensijas vecuma personas, 29 pilngadīgas

personas ar invaliditāti. Sociālās aprūpes pakalpojumus iedzīvotājiem dzīvesvietā visā novada teritorijā sniedz sociālais aprūpētājs un 3 biroja mobilās aprūpes vienības.

Cilvēka emocionālā un garīgā veselība ir kā viens no pamatiem cilvēka kopējai veselības attīstībai un kvalitātei. Dienas aprūpes centrs “Saules stars” 2021. gadā ir sniedzis pakalpojumu 12 personām ar garīga rakstura traucējumiem, 2020. gadā šo pakalpojumu izmantoja 18 personas. Daudzfunkcionālajā sociālo pakalpojumu centrā tiek nodrošināts psihologa pakalpojums.

4. Sociāli droša vide

Sociāli droša vide ir viens no priekšnosacījumiem veselīgas un pārticīgas sabiedrības pastāvēšanai. Globālā līmenī drošība saistās ar noziegumu un nelaimes gadījumu skaita mazināšanos, kas cilvēkiem savā novadā ļauj justies droši par savu, bērnu, mājokļa un īpašuma drošību. Būtiska loma katra indivīda drošībai ir pašvaldības policijas darbam.

Alūksnes novada pašvaldības policija (turpmāk – Pašvaldības policija) ir militarizēta, bruņota pašvaldības institūcija sabiedriskās kārtības uzturēšanai, kas atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei darbojas Alūksnes novada administratīvajā teritorijā. Pašvaldības policija ir Alūksnes novada pašvaldības izveidota iestāde, kas, risinot darba organizācijas jautājumus, sadarbojas ar Valsts policiju un citām institūcijām

2021. gadā Pašvaldības policija konstatējusi pārkāpumus, kuru rezultātā pie administratīvās atbildības sauktas 184 personas. Tā izskatījusi 120 iedzīvotāju iesniegumus par dažāda rakstura pārkāpumiem, reaģējusi uz 85 notikumiem, kas saistīti ar sabiedriskās kārtības pārkāpumiem.

2021. gadā uzsāka 42 administratīvā pārkāpuma lietas, par saistošo noteikumu Nr.19/2017 “Alūksnes novada teritorijas, ēku/būvju un apstādījumu kopšanas un uzturēšanas saistošie noteikumi” neievērošanu.

37 administratīvo pārkāpumu lietas - par saistošo noteikumu Nr.20/2015 “Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas noteikumi Alūksnes novadā” un Atkritumu apsaimniekošanas likuma normu neievērošanu.

Piemērojot Administratīvās atbildības likuma normas, savas kompetences ietvaros, pie administratīvās atbildības sauktas personas:

- 1) Par ceļu satiksmes likuma normu pārkāpšanu 27 pārkāpuma lietās;
- 2) Par dzīvnieku aizsardzības likuma normu pārkāpšanu 16 pārkāpuma lietās;
- 3) Par sabiedriskās kārtības likuma normu neievērošanu 10 pārkāpuma lietās;
- 4) Par augu aizsardzības likuma normu neievērošanu 18 pārkāpuma lietās.

2021. gadā Pašvaldības policijas amatpersonas piedalījās likumā “Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli” noteikto ierobežojumu kontrolē.

34 personas, kuras atradās sabiedriskā vietā alkohola reibumā, cilvēka cieņu apkaunojošā stāvoklī, nogādātas atskurbšanai dzīvesvietā vai atskurbšanai atskurbtuvē Balvos.

Pašvaldības policija sadarbībā ar Alūksnes novada pašvaldības Centrālās administrācijas Informācijas tehnoloģiju nodaļu sabiedriskās kārtības kontrolēšanai un sargāšanai pilnveido videonovērošanas sistēmu pārkāpumu izdarīšanas fiksēšanai vai novēršanai.

Līdz šim Alūksnes novada teritorijā ir izvietota 71 videonovērošanas kamera un 4 tiešsaistes kameras, kas sekmē drošību novada un pilsētas sabiedriskajās vietās. Alūksnē ir izvietotas 55 kameras, novada teritorijā 16. Nākotnē ir plānots izvietoto kameru skaitu palielināt, arī pievērsties novada videonovērošanas tīkla pilnveidošanā.

Kameru esamība veicina arī satiksmes drošību. Tās var būt kā viens no aspektiem vietas izvēlei fiziskām aktivitātēm. Videonovērošanas kameru esamība sekmē iedzīvotāju drošības sajūtu, kas nav mazsvarīga veselībai. Svarīgi kameru ierīkošanu plānot arī fizisko aktivitāšu objektu tuvumā. Izdarītie administratīvie pārkāpumi Alūksnes novadā norāda, ka jāsteno efektīvi pasākumi atkarību profilaksei.

5. Vides raksturojums

Tīra vide ir būtiska cilvēku veselībai un labklājībai. Tajā pašā laikā apkārtējā vide var būt arī negatīvas ietekmes avots, piemēram, gaisa piesārņojums, troksnis, bīstamas ķīmiskās vielas, - kas nelabvēlīgi ietekmē veselību. ES iedzīvotāju veselību negatīvi ietekmē arī klimata pārmaiņas, kas izpaužas kā karstuma viļņi, plūdi un arī izmaiņas transmisīvo slimību izplatībā. Plašākā mērogā klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās un zemes degradācija var ietekmēt cilvēku labjūtību, apdraudot ekosistēmu pakalpojumu sniegšanu, piemēram, piekļuvi saldūdenim un pārtikas ražošanu.

Klimata pārmaiņas ir viena no globālajām problēmām un šīs pārmaiņas izjūt arī Alūksnes novada iedzīvotāji. Klimata pārmaiņu ietekmē ir paaugstinājusies gan minimālā, gan maksimālā gaisa temperatūra, kā rezultātā Alūksnes novadā ir prognozējams būtisks sala dienu un dienu bez atkušņa skaita samazinājums.

Alūksnes novads atrodas Latvijas ziemeļaustrumos un ziemas periods ir salīdzinoši garāks kā citur Latvijā. Ziemas sporta aktivitāšu ilguma samazināšanās negatīvi ietekmēs Alūksnes novada iedzīvotāju ziemas aktīvā dzīvesveida iespējas. Samazināsies iespējas iedzīvotājiem veikt tādas aktivitātes kā slēpošana, slidošana, zemledus makšķerēšana, ekstrēmie sporta veidi. Klimata pārmaiņas ietekmē arī iedzīvotāju ekonomisko labklājību un tādejādi ir iespējams, ka iedzīvotājiem radīsies grūtības veikt pilnvērtīgu veselības aprūpi.

Klimata pārmaiņu kontekstā ir prognozēts, ka ar visaugstāko iestāšanās iespējamību un visizteiktākajām sekām saistāmie riski ir ūdensteču, ūdenstilpju piesārņojums, eutrofikācija un ūdens temperatūras paaugstināšanās un ilgāks stratifikācijas periods, kā arī izšķīdušā skābekļa daudzuma samazināšanās piegrunts slānī. Būtiski palielināsies vielu izskalošana no augsnes – virszemes ūdeņos nonāks vairāk neorganisko barības vielu, līdz ar to paredzams, ka klimata izmaiņas būtiski ietekmēs iekšējo ūdeņu ekosistēmas.

Iedzīvotāju vides kvalitāti un veselības attīstību ietekmē arī vides piesārņojums. Saskaņā ar Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" izveidoto reģistru, novadā atrodas 3 piesārņotas (DUS "Alūksne", DUS "Aizupītes", Alūksnes ezera dienvidrietumu līcis) un 65 potenciāli piesārņotas vietas. 21 no potenciāli piesārņotajām vietām ir bijušie degvielas uzpildes punkti gan lauku teritorijā (bijušo kolhozu degvielas cisternas), gan pilsētā, no kurām 17 vietās nekāda darbība nenotiek un degvielas cisternas aizvāktas. Potenciāli piesārņoto vietu sarakstā iekļautas 11 atkritumu izgāztuves lauku teritorijās. Tām 2008. gadā veikta rekultivācija, teritorijas apmežotas. Kādreizējās zāģskaidu izgāztuves

(pavisam 3) ir pamestas, teritorijas nav rekultivētas. 7 piesārņotās vietas ir pilnībā attīrītas. Visu potenciāli piesārņoto vietu objektos - gan pamestos, gan darbojošos, izpēte par piesārņojuma klātbūtni un piesārņojuma pakāpi nav veikta, tādēļ būtu nepieciešams veikt izpēti par piesārņojuma apmēriem un draudiem.

Kā būtiskākās ar vidi saistītās problēmas Alūksnes novadā tiek uzskatītas:

- Sosnovska latvāņu invadēto platību izplešanās;
- Sadzīves kanalizācijas notekūdeņu novadīšana vidē bez attīrīšanas vai neatbilstošos izvedamos rezervuāros;
- Meliorācijas sistēmu nesakārtotība;
- Vides piesārņošana ar sadzīves atkritumiem, gaisa piesārņojums;
- Biežāka apkārtējās vides sakopšanas talku nepieciešamība.

Viens no svarīgākajiem ezeriem Alūksnes novadā ir Alūksnes ezers. 2015. gadā Vides risinājumu institūta speciālisti veicot pētījumus, atzinuši, ka Alūksnes ezers ir viens no tīrākajiem ezeriem Latvijā. Kā vienu no vides problēmām arī jāizceļ Alūksnes ezera iekšezera aizaugšana, piesārņojums. Alūksnes iekšezers ir neliels līcītis ezera dienvidrietumu galā, ko no pārējā ezera norobežo Kapsētas jeb Tempļakalna pussala un Pilssala (Marijas sala). Iekšezers acīmredzot kādreiz stiepies arī tālāk uz rietumiem, kur pašlaik ir pārpurvots pazeminājums. Ziemeļu un dienvidu krasti ir augsti, nodrošinot virszemes ūdeņu noteci uz iekšezeru, nevis pretēji. Iekšezera krasta zonā ezerā ietek daži grāvji, kas novada ūdeņus no pilsētas teritorijas un pārpurvotā pazeminājuma iekšezera rietumu galā. No iekšezera neiztek neviena ūdenstece.

Iekšezera nogulumu analīžu kopējais spektrs un iegūtie dati liecina par dažāda veida ietekmēm, tomēr pieļaujamo normu pārsniegumu radījusi tieši antropogēnā ietekme no Alūksnes pilsētas. Skrīninga rezultāti liecina, ka Alūksnes ezera rietumu daļas urbumos konstatētais sapropelis atsevišķās vietās satur naftas produktus, t.sk., policikliskos aromātiskos ogļūdeņražus paaugstinātā, potenciāli bīstamā koncentrācijā. Vidēji paaugstinātais smago metālu daudzums sedimentos (Cu, Zn) var radīt nelielas bažas, taču nevar radīt tiešu bīstamību videi un cilvēkam. Augsta toksiskuma elementi, tādi, kā dzīvsudrabs (Hg), arsēns (As), hroms (Cr) un kadmijs (Cd) nav virs ģeoķīmiskā fona un draudus nerada.

6. Plānotās aktivitātes veselības uzlabošanas jomā
(atbilstoši Attīstības programmas 2022. – 2027. gadam apstiprinātajām rīcībām)

Rīcības/uzdevumi	Atbildīgie izpildītāji	Izpildes termiņš vai periods	Finanšu resursi un avoti	Sasniedzamie rezultatīvie rādītāji
Sekmēt sporta un veselīga dzīvesveida attīstību				
Uzlabot un attīstīt sporta un aktīvās atpūtas infrastruktūru, aprīkojumu un pieejamību				
Iegūt eko sertifikātu “Zilā karoga pludmale” Pilssalas peldvietai	Plānošanas un attīstības nodaļa, P/A “Alja”	2022-2025	Pašvaldības finansējums	Iegūts sertifikāts 1 peldvietai
Pilnveidot esošo novada sporta infrastruktūru, sporta laukumu pieejamību un aprīkojumu	Alūksnes pilsētas bērnu un jaunatnes sporta skola, pagasti, Alūksnes lauku partnerība	2022-2027	Pašvaldības finansējuma, publiskais finansējums	Pilnveidoti 4 sporta infrastruktūras objekti
Uzlabot sporta zāļu infrastruktūru	Alūksnes pilsētas bērnu un jaunatnes sporta skola, pagasti, Plānošanas un attīstības nodaļa	2022-2027	Pašvaldības finansējums, publiskais finansējums	Uzlabota infrastruktūra 2 sporta zālēs
Sekmēt sabiedrības līdzdalību fizisko aktivitāšu un veselības veicināšanas pasākumu radīšanā un iesaisti tajos				
Iesaistīt formālās sabiedrības grupas pasākumu organizēšanā	Alūksnes novada Kultūras centrs, Alūksnes pilsētas bērnu un jaunatnes sporta skola	2022-2027	Pašvaldības finansējums, privātais finansējums	Iesaistītas 3 formālās sabiedrības grupas
Atbalstīt sporta tradīciju saglabāšanu un jaunu tradīciju ieviešanu				

Veicināt jaunu sporta tradīciju ieviešanu	Alūksnes novada Kultūras centrs, Alūksnes pilsētas bērnu un jaunatnes sporta skola, Alūksnes lauku partnerība	2022-2027	Pašvaldības finansējums, publiskais finansējums	Ieviestas 2 jaunas sporta tradīcijas
Nodrošināt vienlīdzīgas iespējas brīvā laika pavadīšanai ikvienam iedzīvotājam				
Nodrošināt veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumu pieejamību				
Atbalstīt veselību veicinošu aktivitāšu organizēšanu, tai skaitā projektu realizāciju, ieskaitot:	Plānošanas un attīstības nodaļa, Sociālo lietu pārvalde	2022-2023	Publiskais finansējums	Noorganizēti ne mazāk kā 200 pasākumi un piedalījušies 6000 dalībnieki
Vingrošanas grupas vecuma grupai no 20 līdz 50 gadiem ne mazāk kā 4 dažādās Alūksnes novada administratīvajās teritorijās				
Vingrošanas grupas vecuma grupai virs 54 gadiem				
Ārstnieciskās vingrošanas nodarbības muguras veselībai				
Jogas nodarbības				
Nūjošanas nodarbības novada teritorijā				
Daudzpusīgas sporta aktivitātes Jaunannā				
Tautas veselības veicināšanas pasākumus				
Ūdens vingrošanas nodarbības grūtniecēm				
Nodarbības par seksuālo un reproduktīvo veselību jauniešiem un viņu vecākiem				
Veselības veicināšanas pasākumus jauniešiem				
Peldēšanas nodarbības bērniem				
Senioru veselības dienu				
Izglītojošas nodarbības par bērna ienākšanu ģimenē				

Nodarbības par veselīgu uzturu pirmsskolas vecuma bērniem un viņu vecākiem				
Veicināt saturīgu un aktīvu brīvā laika pavadīšanas iespēju pieejamību				
Veidot jaunus un attīstīt esošus, tai skaitā jauniešu interesēm atbilstošus, infrastruktūras objektus novadā kvalitatīvai brīvā laika pavadīšanai	Plānošanas un attīstības nodaļa, Alūksnes lauku partnerība	2022-2027	Pašvaldības finansējums, valsts un ES fondu finansējums	Izveidoti no jauna vai attīstīti esošie 3 objekti
Nodrošināt kvalitatīvu, daudzveidīgu veselības aprūpes un sociālās palīdzības pieejamību				
Sniegt atbalstu mūsdienīgas veselības aprūpes infrastruktūras un medicīnas tehnoloģiju nodrošināšanā				
Atbalstīt primārās veselības aprūpes iestāžu infrastruktūras uzlabošanu	Izpilddirektors, kapitālsabiedrības, pagasti	2021-2025	Publiskais finansējums, privātais finansējums, pašvaldības līdzekļi	Veikti uzlabojumi 2 primārās veselības aprūpes iestādēs
Nodrošināt pamatvajadzībām atbilstošu sociālo palīdzību un uzlabot tās pieejamību				
Palielināt jaunu un jau esošo sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pieejamību, veicināt deinstitucionalizāciju, ieskaitot:	Plānošanas un attīstības nodaļa, Sociālo lietu pārvalde	2021-2025	Pašvaldības finansējums, publiskais finansējums	Sniegti ne mazāk kā 5 sabiedrībā balstīti pakalpojumi, tai skaitā jaunizveidots grupu dzīvokļu pakalpojums
Dienas aprūpes centra pakalpojumu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem				
Dienas aprūpes centra pakalpojumu pieaugušajiem ar garīga rakstura traucējumiem				
Specializēto darbnīcu pakalpojumu pieaugušajiem ar garīga rakstura traucējumiem				
Sociālo rehabilitācijas pakalpojumu organizēšana, kā minimumu nodrošinot tomatis terapiju, montesori un logopēdijas nodarbības, fizioterapiju, ārstniecisko masāžu, psihologu, atbalsta grupu nodarbības				
Sniegt sabiedrībā balstītus, jaunus vai uz jaunām pieejām, pēctecīgus un klienta	Plānošanas un attīstības nodaļa,	2023-2027	Pašvaldības finansējums,	Izveidots 1 inovatīvs sabiedrībā balstīts sociālais pakalpojums

individuālajām vajadzībām atbilstošus pakalpojumus	Sociālo lietu pārvalde		publiskais finansējums	
Veicināt publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem	Plānošanas un attīstības nodaļa, Sociālo lietu pārvalde	2022-2024	Pašvaldības finansējums, publiskais finansējums	Veikta vides pieejamības uzlabošana ne mazāk kā 2 objektos
Sniegt personas pamatvajadzībām nepieciešamo sociālo palīdzību	Sociālo lietu pārvalde	2021-2027	Pašvaldības finansējums, publiskais finansējums	Ne mazāk kā 15 sociālās palīdzības pabalstu veidi
Nodrošināt ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojuma noturību un nepārtrauktību	Sociālo lietu pārvalde	2021-2025	Publiskais finansējums, privātais finansējums, pašvaldības līdzekļi	Izveidota ģimeniskai videi pietuvināta pakalpojumu sniegšanas vieta pensijas vecuma personām
Attīstīt pakalpojumu saņemšanas iespēju cilvēkiem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem	Sociālo lietu pārvalde	2022-2025	Pašvaldības finansējuma, publiskais finansējums	Izveidots specializētā transporta pakalpojums cilvēkiem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem
Sniegt atbalstu nemotivētiem cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem	Sociālo lietu pārvalde	2022-2024	Publiskais finansējums	Attīstīts jauns un inovatīvs pakalpojums nemotivētiem cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem
Sniegt atbalstu ikviena izaugsmei				
Veicināt jauniešu izpratni iekļaujošas sabiedrības, psihoemocionālās un fiziskās veselības, kā arī vides jautājumos				
Veicināt sadarbību starp dažādu grupu jauniešiem (īpaši no sociālās atstumtības riska grupām) un iesaistīt jauniešu pasākumos un programmās	Alūksnes Bērnu un jauniešu centrs, Sociālo lietu pārvalde	2022-2027	Pašvaldības finansējums, ES fondu finansējums	Ik gadu jaunatnes aktivitātēs piedalījušies vismaz 15 jaunieši no sociālās atstumtības riska grupas
Veicināt jauniešu iesaisti projektos un aktivitātēs par psihoemocionālo un fizisko veselību, un vides jautājumiem	Alūksnes Bērnu un jauniešu centrs un citas izglītības iestādes	2022-2027	Pašvaldības finansējums, publiskais finansējums, ES fondu finansējums	Izstrādāts un realizēts vismaz 1 projekts

Nodrošināt sakārtotas un pieejamas publiskās infrastruktūras un vides veidošanos un uzturēšanu novadā

Attīstīt un labiekārtot publisko telpu

Attīstīt un uzlabot zaļās zonas un skvērus	Pagasti, P/A “Spodra”, Alūksnes lauku partnerība	2022-2027	ELFLA/ LEADER, pašvaldības finansējums	Pilnveidotas un izveidotas no jauna 5 teritorijas
Uzlabot un attīstīt peldēšanas vietu infrastruktūru	Pagasti, Plānošanas un attīstības nodaļa	2022-2027	Pašvaldības finansējums, publiskais finansējums	Izveidota kvalitatīva un sakārtota rekreācijas zona 3 vietās
Saglabāt un uzlabot bioloģisko daudzveidību parkos	Pagasti, Plānošanas un attīstības nodaļa	2022-2027	Pašvaldības finansējums, publiskais finansējums	Radīta droša un pievilcīga vide 3 parkos

Nodrošināt atbalsta pieejamību ģimenēm

Radīt un attīstīt labvēlīgas vides un infrastruktūras pieejamību ģimenēm ar bērniem un jauniešiem

Attīstīt pakalpojumu infrastruktūru bērnu aprūpei ģimeniskā vidē un personu ar invaliditāti integrācijai sabiedrībā	Sociālo lietu pārvalde	2022-2027	Pašvaldības finansējums, publiskais finansējums	Nodrošināts ģimenes krīzes centra pakalpojums
Atjaunot un papildināt bērnu rotaļu laukumus	Plānošanas un attīstības nodaļa, pagasti	2022-2027	Publiskais finansējums, pašvaldības līdzekļi	Atjaunoti un pilnveidoti 3 rotaļu laukumi
Nodrošināt bērnu labbūtībai nepieciešamās publiskās infrastruktūras pieejamību pilsētā, īpaši vietās, kur uzturas ģimenes ar bērniem, jaunieši, tūristi	Plānošanas un attīstības nodaļa, P/A “Spodra”	2022-2027	Pašvaldības finansējums, valsts un ES fondu finansējums	Izveidotas papildus publiskās tualetes pilsētā, izveidoti bezmaksas telefonu uzlādes punkti